

0 17822 / 1009 0
Wydano z doświadczeń
Biblioteki Uniwersyteckiej
w Toruniu

Rok V.

Łwów, listopad-grudzień 1920.

Nr. 10.

RUCH FILOZOFICZNY

wychodzi każdego miesiąca prócz sierpnia i września.

Wydawca i Redaktor:

Prof. Dr. KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Sekretarka Redakcyi: **Drka DANIELA GROMSKA.**

Czasopismo wspierają zasiłkami:

Ministerstwo Wyznań religijnych i Oświecenia publicznego,
Kasa pomocy dla osób pracujących na polu naukowym im. Dra med. Józefa Mianowskiego
oraz Komitet zarządzający funduszem im. Władysława Weryhy.

Adres Redakcyi i Administracyi „Ruchu Filozoficznego”: Łwów, Mikołaja 4. Filia Redakcyi
w Warszawie: Dr. Maryan Borowski, Piękna 44. — Filia Redakcyi w Poznaniu: Prof. Dr. Stefan
Błachowski, Uniwersytet.

Cena prenumeraty podana na końcu numeru. Numer niniejszy 10 M.

KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Kilka uwag o ministeryalnym projekcie programu nauki filozofii w szkole średniej.

Wydział programowy Sekcyi drugiej Ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego opracował przy współudziale profesorów Uniwersytetu Warszawskiego i rozesał w czerwcu b. r. organizacyom i osobom, zajmującym się filozofią, do zaopiniowania projekt programu nauki filozofii w szkole średniej. Projekt ten jest widocznie owocem dokładnej rozwagi i pragnie postawić naukę filozofii na tak wysokim poziomie, na jaki zdaniem autorów projektu pozwalają warunki, w których się ta nauka w szkole średniej odbywa. Ale zdaje się, że autorowie projektu nie zauważyli przytem niebezpiecznych konsekwencyj, do których prowadzi sposób, w jaki chcieli nauczanie filozofii z warunkami temi pogodzić. Na te konsekwencye, niebezpieczne zarówno dla skuteczności nauczania filozofii w szkole średniej jak też wprost dla samego istnienia tego przedmiotu w szkole średniej pragnę zwrócić uwagę.

Wyznaczając dla nauki filozofii w szkole średniej trzy godziny tygodniowo w klasie najwyższej, projekt ministeryalny przyjmuje, że niepodobna przy takim wymiarze godzin udzielać zarówno logiki jak psychologii. Każę więc nauczycielowi „wybierać na każdy rok szkolny albo psychologię albo logikę”. Mają

tedy abiturycenci opuszczać szkołę średnią albo bez znajomości chociażby elementów logiki albo bez znajomości chociażby elementów psychologii. A przecież elementy zarówno jednej jak drugiej z tych nauk wchodzą niewątpliwie w skład wykształcenia ogólnego, które abiturycenci winni wynieść ze szkoły średniej. Czyż może uchodzić za człowieka ogólnie wykształconego, kto nie posiada jasnego pojęcia definicji, sylogizmu, dowodu, hipotezy, teorii i t. p.*), albo kto nie zdaje sobie sprawy z tego, czym jest kojarzenie się faktów psychicznych, jakie są główne rodzaje tych faktów, od czego zależy siła uczuć, co to jest charakter, na czym polega zagadnienie wolności woli i t. p.? Kto pozna w szkole średniej tylko elementy albo logiki albo psychologii, ten będzie posiadał w swem wykształceniu ogólnem bardzo poważną i dotkliwą lukę, podobnie jak ktoś, coby się zaznajomił w szkole średniej z geografją tylko albo starego albo nowego świata. Logika i psychologia, to dwa światy, w których się uczeń szkoły średniej porusza przez cały czas nauki szkolnej, spotykając się w każdym z jej przedmiotów z pojęciami należącymi do zakresu logiki a w wielu z tych przedmiotów z pojęciami należącymi do zakresu psychologii. Jeśli więc projekt ministeryalny programu filozofii wśród celów jej nauczania słusznie przytacza: „Wydobyć pierwiastki filozoficzne, tkwiące w przerobionych już przez uczniów przedmiotach nauczania, głębiej je uświadomić, szerzej rozwinąć i usystematyzować“, to nie powinien, chcąc być konsekwentnym, wyłączyć z programu nauczania filozofii bądź logiki bądź psychologii, bo niepodobna osiągnąć sformułowanego powyżej celu, nie ucząc obu przedmiotów.

Ograniczając naukę filozofii do jednego z nich, ministeryalny projekt programu zrzeka się nadto systematycznego i szkolnego — w dodatkiem tego wyrazu znaczeniu — traktowania tego jednego przedmiotu, który nauczyciel wybierze. Niewiadomo, czy pochodzi to z przekonania, że niepodobna nawet jednego z będących w mowie przedmiotów w zakresie chociażby elementarnym traktować systematycznie w trzech godzinach tygodniowo jednego roku, czy też z ujawniającej się w ministeryalnym projekcie programu tendencji do zastąpienia właściwego nauczania filozofii w szkole średniej „opracowaniem“ — wspólnie z uczniami — najrozmaitszych zagadnień filozoficznych. Wszak projekt programu przytacza wśród celów nauczania filozofii w szkole średniej także: .. „opracować metodą heurystyczną niezbyt wielką ilość zagadnień bądź z zakresu psychologii bądź logiki z dygresjami w interesujące uczniów dziedziny historii filozofii, teorii poznania, etyki, estetyki, pedagogiki lub metafizyki“. Nauczyciel „może przytem zmienić porządek kwestyj, przyjęty w programie“ logiki i psychologii, wolno mu w liberalnem traktowaniu n. p. programu logiki iść nawet tak daleko, iż „może rozwinąć zasady logiki algebraicznej obszerniej, opierając ten dział na przerabianiu odpowiednich zadań; w takim jednak razie

*) Porównaj mój artykuł p. t. „O wykształcenie logiczne“ w niniejszym roczniku Ruchu filozoficznego, Nr. 4/5.

powinien skrócić inne części programu logiki“. — Pominąwszy już kwestyę, czy znajomość logiki algebraicznej czyli logistyki wchodzi w zakres wykształcenia ogólnego — osobiście w to nie wierzę — stwierdzić należy, że przepisane przez projekt programu opracowywanie — w dowolnym porządku — niezbyt wielkiej ilości zagadnień bądź z zakresu psychologii bądź z zakresu logiki wraz z dygresjami w inne dziedziny filozofii i jej historii byłoby rzeczą w szkole średniej niezmiernie pożądaną, gdyby było uzupełnieniem systematycznej nauki elementów logiki i psychologii, lecz niewiele przyniesie pożytku, jeżeli ma owo systematyczne nauczanie zastąpić. Wtedy bowiem uczniowie nie nabędą zaokrąglonej i gruntownej znajomości zasadniczych pojęć z zakresu bądź logiki bądź psychologii, lecz wyniosą ze szkoły średniej jedynie pewne wiadomości fragmentaryczne, tyżące się stosownie do upodobań nauczyciela najróżnorodniejszych zagadnień a niekiedy rzeczy bardzo specjalnych z pominięciem podstawowych — oraz przekonanie, że umieją już „filozofować“. A przecież winni uczniowie wynieść ze szkoły średniej przede wszystkim pewien zapas solidnej wiedzy, a do tego celu prowadzić może tylko nauczanie systematyczne, przestrzegające ścisłego porządku i związku bardzo umiejętnie dobranych wiadomości, tworzących organiczną całość.

Projekt ministerjalny programu, przyznając nauczycielowi filozofii tak szeroką autonomię, iż pozwala mu uczyć bądź logiki bądź psychologii, „zmienić porządek kwestyj, przyjęty w programie każdego z tych przedmiotów“, a nawet w celu zyskania czasu dla traktowania dziedzin i zagadnień bardzo specjalnych „skrócić inne części programu“, musi oczywiście wymagać, by nauczyciel tego przedmiotu posiadał w jego zakresie pełną kompetencyę naukową i dydaktyczną. Więc jako prosta konsekwencya poglądu autorów ministerjalnego projektu programu na sposób, w jaki należy uczyć filozofii w szkole średniej, przedstawia się następująca uwaga programu: „Nauczanie tego przedmiotu można powierzać tylko nauczycielom, posiadającym wykształcenie filozoficzne. Gdy w gronie pedagogicznym szkoły brakuje siły, czyniącej zadość temu warunkowi, przedmiot należy skasować do czasu uzyskania wykwalifikowanego nauczyciela, godziny zaś przeznaczone na propedeutykę filozofii według uznania rady pedagogicznej bądź zupełnie skreślić z rozkładu godzin, bądź przeznaczyć na wzmocnienie innych przedmiotów nauczania“. Ale czyż autorowie projektu nie spostrzegli, że zasada, wymagająca, by filozofii uczyli tylko nauczyciele kwalifikowani, zasada — teoretycznie rzecz biorąc — najzupełniej słuszna, w naszych warunkach doprowadzić musi do wyrugowania filozofii ze szkoły średniej? Wszak ogromna większość szkół średnich, zwłaszcza na obszarze b. Królestwa kongresowego, nie posiada kwalifikowanych nauczycieli filozofii — tak samo zresztą, jak nie posiada ich do innych przedmiotów; — więc w tej ogromnej większości szkół średnich filozofia zniknie od razu z planu naukowego, w teorii tylko na razie, „do czasu uzyskania kwalifikowanego nauczyciela“, w praktyce zaś na zawsze. Albowiem po pierwsze trudno będzie

filozofii odzyskać w przyszłości utracone godziny, zwłaszcza, gdy je utraci na rzecz innych przedmiotów, w celu ich „wzmocnienia“. Przedstawiciele tych innych przedmiotów będą dodane im kosztem filozofii godziny uważali z biegiem czasu coraz bardziej za słusznie im się należące a pozyskanie kwalifikowanego nauczyciela filozofii i oddanie mu przeznaczonych pierwotnie na filozofię godzin natrafi na zrozumiały opór owych *beati possidentes*. Po drugie zaś skasowanie filozofii w ogromnej większości szkół średnich stłumi zupełnie odczucie potrzeby pozyskiwania kwalifikowanych sił do jej nauczania. Nie będzie się poprostu myślało o tym przedmiocie, wyglądającym, jak gdyby był skazany na wymarcie. „Niema sił kwalifikowanych do nauczania filozofii? To nic nie szkodzi, bo w takim razie nie uczy się filozofii. A skoro się jej nie uczy, pocóż nam sił kwalifikowanych do tego przedmiotu?“ Tak będą w sposób mniej lub więcej uświadomiony rozumowali przedstawiciele władz szkolnych, dyrektorowie szkół średnich i kandydaci zawodu nauczycielskiego. Zamiast coraz więcej, będzie coraz mniej kwalifikowanych nauczycieli filozofii, a sama filozofia, zrazu usunięta z ogromnej większości szkół tylko tymczasowo, zniknie z biegiem lat z wszystkich szkół na zawsze.

Gdyby brak kwalifikowanych nauczycieli filozofii był zjawiskiem wyjątkowym i dotyczył tylko nielicznych szkół średnich, należałoby z całego serca przyklasnąć zasadzie, że filozofii powinien uczyć tylko nauczyciel kwalifikowany. Ale stosowanie tej zasady w naszych dzisiejszych warunkach byłoby złem o wiele większem, aniżeli jest niem udzielanie filozofii przez siły niekwalifikowane. Liczba zaś kwalifikowanych nauczycieli filozofii będzie szybko wzrastała, jeśli tylko władze szkolne zaczną przedmiot ten otaczać opieką taką samą jak inne przedmioty i jeśli tylko same przestaną go ignorować, jak to czynią n. p. wtedy, gdy rozpisują konkursy na wolne posady nauczycielskie w szkołach średnich*).

Tak więc projektowany przez Ministerstwo wyznań religijnych i oświecenia publicznego program nauki filozofii w szkole średniej kryje w sobie wielkie i poważne niebezpieczeństwa. Pragnąc naukę tego przedmiotu uczynić jak najdoskonalszą, naraża ją na fragmentaryczność i niesystematyczność, może nawet pewną chaotyczność a ostatecznie na zupełny zanik. Nie tędy więc droga. Jaką zaś należy obrać drogę, by mimo szczupły czas, wyznaczony w programie ministeryalnym na naukę filozofii i mimo małą liczbę kwalifikowanych nauczycieli tego przedmiotu nie tylko uniknąć wskazanych powyżej niebezpieczeństw, lecz nadto uczynić naukę filozofii tem, czem ona w szkole średniej być powinna i taką, jaką w niej być powinna, — o tem wszystkim mówi memoriał, który Polskie Towarzystwo filozoficzne przedłożyło Ministerstwu wyznań religijnych i oświecenia publicznego w formie opinii o programie ministeryalnym: Własny program nauczania filozofii, który Towarzystwo do tej

*) Zob. mój artykuł p. t. „Filozofia w szkole średniej“, w niniejszym roczniku Ruchu filozoficznego, Nr. 1. str. 5.

opinii dołączyło, zapewne także nie jest doskonały. Zdaje się jednak, że nie można mu odmówić tej zalety, iż jest ostrożny. A jest to wielka zaleta wszelkich projektów i programów.

SPRAWOZDANIA.

„Jahrbuch für Philosophie u. phänomenologische Forschung“. Hg. v. Edmund Husserl. III. Bd.*). Halle n. S., E. Niemayer, 1916. Str. VI. 542. M. 20.

Najistotniejsza wartość rozpraw fenomenologicznych polega na ujawnianiu i całkowitem unaocznianiu swoistej istoty przedmiotów badania jakoteż na opracowaniu istotnych związków między niemi. Dzieje się to za pomocą bardzo skrupulatnych i subtelnych analiz, których w skrócie podać niepodobna a które umożliwiają osiągnięcie „widzenia“ końcowych rezultatów. Podanie wyłącznie tych rezultatów nie zawsze jest zdolne obudzić w czytelniku odpowiednie intuicje i nie daje tem samem możliwości prawdziwego ich zrozumienia ani też ocenienia ich wagi naukowej. To też krótkie zreferowanie rozpraw fenomenologicznych może najwyżej dać szereg tytułów zagadnień i ich rozwiązań, nie zaś zarysowanie wytycznych rozważań, jak to przy rozprawach innego typu jest możliwe.

Tom trzeci „Rocznika poświęconego filozofii i badaniom fenomenologicznym“ otwiera praca A. Pfändera p. t. „Zur Psychologie der Gesinnungen“. Pierwsza część tej rozprawy ukazała się w I. tomie „Rocznika“. W drugiej części omawia autor w dalszym ciągu szereg modyfikacji „aktualnych usposobień“ (aktuelle Gesinnungen), przyczem na szczególną uwagę zasługują t. zw. przez autora „schwebende Gesinnungen“, w trzech różnych typach usposobień transcendentnych, epizodycznych i prowizorycznych. Następnie przechodzi autór do analizy stosunków, jakie zachodzić mogą pomiędzy psychicznym podmiotem a aktualnemi wzruszeniami [Gesinnungsregungen]. Najważniej-

*) Tom I. ukazał się w r. 1913 — zob. Wł. Tatarkiewicz, Szkoła fenomenologów. Ruch fil. III. 257—263; tom II. — w r. 1916.

szem jest tu zarysowanie różnicy pomiędzy centrum jaźni [psychicznym przedmiotem, „Ich-zentrum“], a tem, co autor nazywa „das Selbst“ a co możnaby nazwać duszą ludzką. Oczywiście nie chodzi tu o żadną metafizyczną konstrukcję, lecz o rozróżnienie dostosowane do fenomenalnych danych. Centrum jaźni jest nadporządkowane duszy, jest w swoisty (nie-przedmiotowy) sposób świadome jej stanów i zachowań się, może się jej przeciwstawić i wpływać na ich przebieg. Moc jego jest jednak ograniczona i wskutek tego często nie udaje mu się opanować wzruszeń, lecz odwrotnie one opanowują centrum jaźni. Autor wypracowuje na tem tle różne stosunki pomiędzy centrum jaźni a jawiącemi się niejako automatycznie wzruszeniami. Zasadą autora jest zwrócenie uwagi na bogaty zakres zjawisk psychicznych, które t. zw. „naukowa“ psychologia zwykle przeocza lub też usiłuje przetworzyć w „metafizyczne konstrukcje“. Należy jednak dla uniknięcia nieporozumienia zaznaczyć specjalnie, że rozprawa omawiana jest w gruncie rzeczy psychologiczną, mimo tendencyj fenomenologicznych. Stoi ona na gruncie faktu i stara się tylko za pomocą pewnego rodzaju opisu wyróżnić charakterystyczne momenty badanych przeżyć psychicznych. Nie wznosi się zaś do czysto eidetycznego sposobu badania, niezbędnego przy rozważaniach czy to ontologii czy też fenomenologii psychiki i jej stanów.

2. D. v. Hildebrand, Die Idee der sittlichen Handlung. Kant zacieśnił etykę do nauki o słusznem chceniu [Lehre des richtigen Willens]. Oprócz woli nosi w sobie jednak — zdaniem autora — wiele innych rzeczy wartości etyczne — i tak przedewszystkiem istota osoby. To też autor stawia za zadanie w danej pracy ustalenie idei moralnego działania jako podmiotu (Träger) wartości etycznej, by w ten sposób wyznaczyć granice „einer Willens-ethik“, a jednocześnie odstąpić dostęp do

a

zagadnień etycznych w innych sferach życia i osoby ludzkiej. — Działanie jestto pewna jedność przeżyć i zachowań się indywidualium psychicznego, dzięki którym skutecznie się wtargnięcie w tok spraw świata obiektywnego i zrealizowanie w nim odpowiedniego (chcianego) stanu rzeczy. Wśród przeżyć wogóle należy wyróżnić dwa typy: dowiadywanie się o czemś [Kenntnisnahme] i zajmowanie stanowiska wobec czegoś [Stellungnahme]. Wśród pierwszych ważnym dla etyki jest dowiadywanie się (ujmowanie lub poznanie lub też wiedza) o wartościach moralnych, czy to przedmiotów, czy też stanów rzeczy (das Wertnehmen). Jest ono niezbędnym podłożem wszelkiego działania moralnego, na którym to podłożu nadbudowuje się chceniove zajęcie stanowiska wobec wartości czyli odpowiedź woli na ową wartość (Willenswertantwort), prowadząca do postanowienia urzeczywistnienia i samego urzeczywistnienia chcianego stanu rzeczy. Bezpośrednim podmiotem (Träger) wartości moralnej jest odpowiedź woli (jako zajęcie stanowiska osoby) na fenomenalnie daną wartość obiektywną. Samo zaś urzeczywistnianie chcianego stanu rzeczy na wartość moralną wpływu nie ma. Autor ustala formalne i materalne warunki zaistnienia wartości moralnej dodatniej w sferze działania. Przez przeciwstawienie kategoriicznych (w znaczeniu Kanta) wartości moralnych przedmiotom „ważnym dla mnie“ uzyskuje autor rozgraniczenie działań moralnie dodatnich od moralnie ujemnych. Działanie moralnie ujemne jest takie, przy którym urzeczywistniam pewien stan rzeczy w imię jego ważności dla mnie a wbrew jego moralnie ujemnym wartościom fenomenalnie danym; natomiast moralnie dodatnie — jest takie, które jest odpowiedzią woli jedynie na w jakikolwiek sposób daną wartość stanu rzeczy godnego zrealizowania. Przez wskazanie na moralnowartościowe zabarwienia działania, wynikające z typu istoty osoby działającej lub jej zachowań się, odsłania nam autor rozległe pole zagadnień etycznych poza sferą działania moralnego.

b

Praca ta, mimo iż jest tylko przygotowawczą i wskutek tego ogranicza się raczej do rozróżnienia poszczególnych elementów działania moralnego a nie ujawnia i pojęciowo nie ujmuje ich swoistej postaci, zawiera jednak wiele rezultatów ważnych dla dalszych rozważań etycznych i jest cennym przyczynkiem do badań materalnej etyki. Ciekawą jest również przez swą dyskusję z Kantem co do świadomości obowiązku i jego znaczenia dla moralnego działania.

3. H. Ritzel, Ueber analytische Urteile. Myślą przewodnią tej pracy jest twierdzenie, że pojęcie proste nie jest systemem domniemań cech przedmiotu lecz prostem domniemaniem (Meinung) samego przedmiotu. Pojęciu prostemu należy przeciwstawić pojęcia złożone a wyrażone jednym słowem, które wskazują na przedmiot poprzez jakąś jego determinującą go cechę w ten sposób, że cecha ta jest w pojęciu implicite współdomniemaną. Ponieważ do istoty sądu analitycznego należy — zdaniem autora — to, że orzeczenie jego wyłuszcza cechę przedmiotu, którego pojęcie jest podmiotem w zdaniu, i to cechę zawartą w tem pojęciu, więc tylko pojęcie złożone wyrażone jednym słowem może być podmiotem sądu analitycznego. Obok sądów analitycznych tego typu wykazuje autor istnienie takich sądów analitycznych, w których na miejscu podmiotu stoi pojęcie jakościowe (Qualitätsbegriff). Jest to pojęcie, które domniemywa wprawdzie sam przedmiot (a nie jego cechy), ale cechy jego są „współdomniemane“ (mitgemeint) i muszą być takimi, o ile dany przedmiot ma być przez pojęcie jakościowe mniemany. Przedmioty te bowiem stanowią swoistą jedność syntetyczną jakościową, która o tyle tylko jest „możliwa“, o ile w skład syntezy wchodzi konieczne i niezbędne cechy przedmiotu.

Najważniejszą częścią pracy są rozważania o istocie pojęcia i związane z tem rozróżnienie mniemania (Meinung) i przedstawienia (Vorstellung), nadto badania dotyczące pojęć jakościowych. Niestety odpowiednią analizę nie są wolne od za-

a

rzutu; specjalnie rozdział o pojęciach jakościowych nasuwa wiele wątpliwości. Autor ma tu na oku niewątpliwie pojęcia dotyczące istoty (Wesensbegriffe), wygłasza jednak wiele twierdzeń, które uniemożliwiają zidentyfikowanie ich z „pojęciami jakościowymi“. Przyczyną tego jest brak jasnego uświadomienia sobie, czym jest istota przedmiotu jako taka. Samo zagadnienie istoty sądu analitycznego nie zostało postawione przez autora w sposób nowy, nie trafia też autor zdaniem naszym w sedno sprawy. Szkoda również, że autor nie starał się wypracować szeregu różnych znaczeń przeciwstawienia „analityczny-syntetyczny“, pomieszanych przez Kanta. Brak tego wypracowania sprowadza dotychczasową dyskusję o sądach analitycznych i syntetycznych na bezdroża, a badania autora usuwają tylko znikomą część tych nieporozumień i błędów.

4. Hedwig Conrad-Martius, Zur Ontologie u. Erscheinungslehre der realen Aussenwelt. Jest to niewątpliwie najlepsza i najciekawsza praca tego tomu, a obok Husserla „Idej“ najważniejsza rozprawa poznawcza w dotychczasowych tomach „Rocznika fenomenologicznego“. Niestety jest to tylko pierwszy artykuł pracy zakrojonej na większą skalę. Składa się on z dwu części, z których pierwsza jest poświęcona wypracowaniu istoty rzeczywistości świata zewnętrznego, druga zaś poddaje badaniu „danie zmysłowe“ (sinnliche Gegebenheit) świata zewnętrznego. W pierwszej części zwraca się autorka przeciw twierdzeniu t. zw. „pozytywizmu“, że rzeczywistość świata zewnętrznego nie jest niczem innym, jak jego spostrzegalnością, resp. że jest cechą spostrzeżenia. Istnieją dwa różne typy przedstawienia (Vorstellung). W drugim z nich możemy przedstawiać sobie przedmioty realne wprost — bez pomocy żadnego naocznego reprezentanta i nie znajdujemy w przedstawieniu żadnego odnośnika do spostrzeżenia. Fenomen więc rzeczywistości jest 1) różny od spostrzegalności, 2) nie jest istotnie związany ze spostrzeżeniem (Wahrnehmung), gdyż jest

b

dostępny w swej swoistej postaci w przedstawieniu II. typu. Pozytywnie zaś: Charakter rzeczywistości przedmiotu jest charakterem samoistości (Daseinsautonomie). Nie rozstrzyga to oczywiście jeszcze, by przedmiot, który, fenomenalnie biorąc, w tym charakterze występuje, tem samym już musiał być „na prawdę“ rzeczywistym, respective by przez to była w poszczególnym wypadku wykazana jego rzeczywistość. Sprawa w ścisłym znaczeniu krytyczno-poznawcza nie jest więc tem samym rozstrzygnięta ani poruszona. Przed jej rozstrzygnięciem jest jednak potrzebne ustalenie tego, co stanowi istotę rzeczywistości świata zewnętrznego.

Po tem stwierdzeniu daje nam jeszcze autorka w I. cz. w mistrzowski sposób obraz całkowitego fenomenu świata zewnętrznego.

Druga część pracy poddaje szczegółowej analizie „zmysłowe danie“ (sinnliche Gegebenheit) przedmiotów świata zewnętrznego. W badaniach tych chodzi z jednej strony o to, by ująć cechę istotną dla wszelkiego dania zmysłowego jako takiego — a więc obejmującego tak dane wzrokowe i słuchowe jak i wrażenia dotykowe i inne. Z drugiej zaś strony, by przeprowadzić zasadnicze rozgraniczenie pomiędzy danymi wzrokowymi i słuchowymi a wrażeniami dotykowymi, czyli jak mówi p. Conrad-Martius pomiędzy „sinfällige Erscheinungsgegebenheit“, a „Empfindungsgegebenheit“. Istotną cechę „zmysłowego dania“ wogóle określa p. Conrad-Martius następująco: „um sinnliche Gegebenheit“ eines Bestandes handelt es sich immer dann, wenn dieser Bestand sich in seinem realen hic et nunc unmittelbar von sich aus bemerkbar macht“ *). Przytem wszelkie dane zmysłowe są względem świadomości realnie transcendentne. Jeżeli zaś chodzi o różnicę pomiędzy „podpadającym pod zmysły zjawiskiem“ (sinfällige Erscheinungsgegebenheit), a wrażeniem zmysłowym (Empfindungsgegebenheit),

*) Jahrb. f. Philos. u. phaenom. Forsch. t. III. Str. 412. 413.

a

to pierwsze cechuje 1) samoujawianie się danych (Selbstpraesentation), leżące w naturze samych danych wzrokowych i słuchowych; 2) przedmiotowy sposób dania (gegenständliche Gegebenheit), t. zn. taki, przy którym istnieje fenomenalny dystans (Distanz) pomiędzy podmiotem poznania a danem i niedająca się wyrugować dwoistość pomiędzy „naprzeciw“ siebie będącymi: danem i ujmującym je „duchowym zmysłem“; wreszcie 3) okoliczność, że zmysłowe zjawisko ujmuje podmiot poznania (w terminologii p. Conrad-Martius „der Geist“) osobiście (sam, bezpośrednio), jakkolwiek przez „duchowe zmysły“ (geistige Sinne). Wrażenie zmysłowe zaś jest czemś zupełnie swoim, co w gruncie rzeczy nie ma nic wspólnego ze „świadomością“ (Bewusstsein), co nie jest wcale przedmiotowym sposobem dania. Przytem nie może tu być mowy o samoujawianiu się pewnego zmysłowego materiału. Wrażenia zmysłowego wreszcie nie ujmuje podmiot poznania bezpośrednio osobiście, lecz dokonuje się ono za pomocą ciała (Leib) [resp. cielesnego podmiotu (Leib-ich) różnego od podmiotu duchowego (geistiges Ich)], i to w miejscu fenomenalnego stykania się ciała z przedmiotem realnym. Absolutna swoistość wrażenia zmysłowego i jego różność od wszelakiego „przedmiotowego“ dania da się ostatecznie ujawnić dopiero przez opracowanie istoty ciała i cielesnego podmiotu i jego stosunku do „ducha“, resp. świadomości. To jednak ma być dopiero dokonane w następnych częściach pracy.

Wobec tego, że tych dalszych części pracy p. Conrad-Martius nie znamy, nie możemy tu zarysować naszego definitywnego stanowiska wobec dotychczasowych rezultatów tej pracy, ani też zaznaczyć całokształtu zagadnień zakreślonych sobie przez autorkę. To tylko wolno nam stwierdzić, że część nam znana wypracowuje materiały do t. zw. przez Husserla zagadnienia „konstytucji przedmiotu“, (jakkolwiek autorka sama tego zagadnienia nie stawia i prawdopodobnie niem się jako

b

takiem nie zajmie) i że na tej drodze należy szukać rozwiązania zagadnienia t. zw. „idealizmu“ u E. Husserla. Praca to w każdym razie pierwszorzędna, która niewątpliwie zaważy decydująco na badaniach poznawczych, mimo iż jak sądzimy — oczywiście tylko odnośnie do już ogłoszonej części wywodów — należy w analizie pójść jeszcze dalej, niż to czyni p. Conrad-Martius, a zwłaszcza zwrócić uwagę na pewne zagadnienia nie poruszone przez nią. Wówczas dopiero uzyskamy materiały, który pozwoli rozwiązać ostatecznie zagadnienie poznania świata zewnętrznego. Niezbędne jednak było wpierw ustalić to, co dostajemy w pracy p. Conrad-Martius. I to jest jej rzetelną, prawdziwie ważką zasługą, zwłaszcza że pracę jej cechuje zupełnie wyjątkowa umiejętność ujawniania swoistej istoty badanych przedmiotów jakoteż jej ujmowania pojęciowego.

Jeżeli chodziłoby o scharakteryzowanie wszystkich prac tego tomu, to na tem miejscu możemy tylko stwierdzić, iż prace te wykazują płodność metody fenomenologicznej, dzięki której na każdym polu poszukiwań odkrywamy ogromne bogactwo fenomenów i zagadnień i to tam zwykle, gdzie badania innych kierunków filozoficznych zadawałają się niewielu ogólnikami, by przejść potem do bardzo kunsztownych, a w gruncie rzeczy mało wartościowych teoryj.

Prace powyższe można otrzymać w handlu księgarskim także oddzielnie.

Dr. Roman Ingarden (Warszawa).

Dr. Zygmunt Łempicki. Idea a osobowość w historii literatury. (Wykład wstępny przy objęciu katedry filologii germańskiej w Uniwersytecie Warszawskim). Lwów 1920. (Odb. z Pamiętnika literackiego XVII—XVIII), str. 16.

W naszych badaniach naukowych zbyt mało zajmowano się naogół pojęciami zasadniczymi i metodami, jakimi posługują się nauki poszczególne. Jest to więc objaw dodatni, że w ostatnich czasach stwierdzić można zmianę pod tym względem. Prof. Zygmunt Łempicki kilkakrotnie już w pra-

a

cach swych dał dowód, że zainteresowania jego zwracają się ku analizie pojęć podstawowych i ku problematom, związanym ze strukturą wiedzy o literaturze. Temat z tej dziedziny wybrał też w wykładzie wstępnym, który teraz drukiem ogłosił.

Chodzi o to, czy w rozwoju zjawisk literackich czynnikiem najistotniejszym jest jednostka czy też to, co jednostka znajduje w tradycji i w atmosferze otoczenia, co zyskało już (bez względu na swą genezę) charakter materiału pozaindywidualnego, własności zbiorowej; chodzi o to, w czym widzieć należy główny przedmiot badań literackich. Odpowiedź wypada stanowczo na korzyść jednostki twórczej: „Zasadniczym problemem historyka literatury jest: jak poeta, twórca, daną zawartość (t. j. idee i refleksy uczuciowe) formuje w danej treści“. „Literatura jest tworem i dziełem jednostek twórczych“.

Rozprawa poświęcona jest głównie przedstawieniu historycznemu poglądów na tę kwestyę. Sięgając aż do starożytności klasycznej, szczegółowo rozpatruje idee dotyczące od wystąpienia Herdera. Bogatą w dziedzinie metodologicznej literaturę niemiecką uwzględnia bardzo dokładnie — dziwne jest tylko pominięcie Dibeliusa; włącza również w zakres rozważań podstawowe dzieła francuskie i prace amerykańskie; nie wspomina jednak o pracach polskich (co prawda — nielicznych). A przecież należała się wzmianka choćby Kawczyńskiemu, który w szkicu p. t. Determinizm a literatura (Przewodnik nauk. i lit. 1884) teorii Taine'a przeciwstawił skrajną obronę jednostki twórczej, jako rozstrzygającej o rozwoju literackim.

Jasne sformułowanie problematów, bogactwo ujętego przejrzyście materiału i obfitość wskazówek bibliograficznych sprawia, że każdy badacz literatury rozprawę tę odczyta z korzyścią istotną.

Juliusz Kleiner (Lwów).

PRZEGLĄD CZASOPISM.

I.

Scientia. Rok XIV (1920). Tom XXVIII. Nr. C. 8. — CIII. 11.

H. Bouasse: De la formation des théories et

„Ruch Filozoficzny“ 1920. Nr. 10.

b

de leur transformation pragmatique. Str. 253—268. — C. L. Morgan: Instinctive dispositions. Str. 269—277.

II.

Mind. Nr. 115. (1920).

H. J. Watt: The importance of the sensory attribute of order. Str. 257—276. — W. Mc Dougall: Motives in the light of recent discussion. Str. 277—293. — A. R. Rogers: Some recent theories of consciousness. Str. 294—312. — Eugenio Rignano: A new theory of sleep and dreams. Str. 313—322.

III.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger. XLV (1920). 9. 10.

Dr. Revault d'Allonnes: Le mécanisme de la pensée, les schèmes mentaux. Str. 163—202. — A. Leclère: Contribution à l'étude des „régressions psychiques“. Str. 203—272. — Dr. S. Jankelevitch: L'hérédité des caractères acquis dans ses rapports avec le problème du progrès. Str. 273—294.

IV.

Revue de métaphysique et de morale. XXVII (1920). 3. 4.

L. Brunschvicg: L'orientation du rationalisme. Représentation, concept, jugement, Str. 261—343. — A. Darlu: La tradition philosophique. Str. 345—353. — J. Richard: Considérations sur la logique et les ensembles. Str. 355—369. — Q. Hamelin: La volonté, la liberté et la certitude d'après Renouvier (dok.). Str. 395—421. — E. Guillaume: La théorie de la relativité et sa signification. Str. 423—469. — J. Wilbois: Introduction à la sociologie. Str. 471—494. — G. Siméon: La naissance et la mort. Str. 495—515.

V.

Logos. VII. 3.

G. Simmel: Gesetzmässigkeit im Kunstwerk. — P. Natorp: Husserls Ideen zu einer reinen Phänomenologie. — Fr. Medicus: Naturforschung und Philosophie. — E. Cassirer: Hölderlin und der deutsche Idealismus. — G. Mehlis: Über Lebenswerte.

Logos. VIII. 1.

K. Vossler: Ueber grammatische und psychologische Sprachformen. — Ernst Cassirer: Hölderlin und der deutsche Idealismus. II. — G. Mehlis: Die Struktur des griechischen Wertbewusstseins. — H. Schmalenbach: Die Genealogie der Einsamkeit.

VI.

Zeitschrift für Psychologie. LXXX.

Julius Wagner: Experimentelle Beiträge zur Psychologie des Lesens. Str. 1—75. — G. Heymans und E. Wiersma: Beiträge zur speziellen Psychologie auf Grund einer Massenuntersuchung.

a

Str. 76—89. — *Charlotte Bühler*: Ueber Gedankenentstehung. Str. 129—200. — *J. Lind-worsky*: Wahrnehmung und Vorstellung. Str. 201—225. — *Harald K. Schjelderup*: Ueber die Abhängigkeit zwischen Empfindung und Reiz. Str. 226—243.

Zeitschrift für Psychologie. LXXXI (1919).

Hans Henning: Experimentelle Untersuchungen zur Denkpsychologie. Str. 1—96. — *Dr. E. Küppers*: Ueber die Deutung der plethysmographischen Kurve. Str. 129—180. — *Charlotte Bühler*: Ueber die Prozesse der Satzbildung. Str. 181—206. — *H. J. F. W. Brugmans*: Die Verlegenheit, ihre Erscheinung und ihr konstitutioneller Grund. Str. 207—256.

Zeitschrift für Psychologie. LXXXII (1919).

Meyer Paula: Weitere Versuche über die Reproduktion räumlicher Lagen früher wahrgenommener Figuren. Str. 1—20. — *Peter Wingender*: Beiträge zur Lehre von den geometrisch-optischen Täuschungen. Str. 21—66. — *A. Pick*: Ueber Gedankenkontamination. Str. 67—80. — *Hans Berger*: Ueber den Energieumsatz im menschlichen Gehirn. Str. 81—96. — *Karl Bühler*: Eine Bemerkung zu der Diskussion über die Psychologie des Denkens. Str. 97—101. — *Dr. Eino Kaila*: Versuch einer empiristischen Erklärung der Tiefenlokalisation von Doppelbildern. Str. 129—197. — *Heinz Werner*: Rythmik, eine mehrwertige Gestaltenverkettung. Str. 198—218. — *Hans Henning*: Assoziationslehre und neuere Denkpsychologie. Str. 219—226. — *K. Kofka*: Beiträge zur Psychologie der Gestalt- und Bewegungserlebnisse. Str. 257—292. — *Rudolf Prantl*: Die Schnelligkeit des optischen Erkennens als Funktion der Objektlage. Str. 293—313. — *Hans Henning*: Prüfung eines Wünschelrutengängers durch eine wissenschaftliche Kommission. Str. 314—333.

Zeitschrift für Psychologie. LXXXIII (1919/20).

Kurt Goldstein und Ahémar Gélb: Psychologische Analysen hirnpathologischer Fälle auf Grund von Untersuchungen Hirnverletzter. Str. 1—94. — *Karl Bühler*: Replik. Str. 95. — *H. Friedländer*: Die Wahrnehmung der Schwere. Str. 129—210. — *Otto Selz*: Komplextheorie und Konstellationstheorie. Str. 211—234. — *August Fischer*: Zur Abwehr. Str. 235—237. — *E. R. Jaensch*: Ueber Grundfragen der Farbenpsychologie. Zugleich ein Beitrag zur Theorie der Erfahrung; *E. R. Jaensch*: Vorbemerkung. Str. 257—265. — *E. R. Jaensch und Ernst August Müller*: Ueber die Wahrnehmung farbloser Helligkeiten und den Helligkeitskontrast. Str. 266—341. — *E. R. Jaensch*: Parallelgesetz über das Verhalten der Reizschwelen bei Kontrast und Transformation. Str. 342—351.

VII.

Archiv für die gesamte Psychologie. XXXVII.

Theodor Haering Jr.: Beiträge zur Wertpsy-

b

chologie insbesondere zum Begriff der logischen oder Erkenntniswertung. Str. 1—73. — *A. A. Grünbaum*: Untersuchungen über die Funktionen des Denkens und des Gedächtnisses. II. Erscheinungen des Bewusstseins (besonders der Beziehungen). Str. 74—112. — *Dr. Alfred Storch*: Zur Psychologie und Pathologie des Selbstwerterlebens. Str. 113—128. — *Maria Binnefeld*: Experimentelle Untersuchungen über die Bedeutung der Bewegungsempfindungen des Auges bei Vergleichung von Streckengrößen im Hellen und im Dunkeln. Str. 129—232. — *V. Benussi*: Ueber Scheinbewegungskombination. (Lissajoussche S-, M- und E-Scheinbewegungsfiguren). Str. 233—282. — *Sándor Kovács*: Ueber das Verhältnis des erkennenden und mitteilenden Gedächtnisses auf musikalischem Gebiet. Str. 283—289. — *Krass*: Ueber eine neue Tasttäuschung. Str. 300. — *Willy Moog*: Die Kritik des Psychologismus durch die moderne Logik und Erkenntnistheorie. Str. 301—362. — *Othmar Sterzinger*: Die Bestandstücke des poetischen Bildes unter dem Gesichtspunkte seiner Schöpfung. Str. 363—401. — *Krass*: Eine neue Tasttäuschung. Str. 402. — *Jenő Kollarits*: Ueber eine taktile und akustische Täuschung. Str. 403—404.

Archiv für die gesamte Psychologie. XXXVIII.

J. K. von Hoesslin: Das Gesetz der spontanen Nachahmung. Str. 1—11. — *Heinrich Schole*: Ueber die Zusammensetzung der Vokale U, O, A. Str. 12—70. — *Otto Klem*: Untersuchungen über die Lokalisation von Schallreizen. 3. Mitteilung: Ueber den Anteil des beidohrigen Hörens. Str. 71—114. — *Heinz Werner*: Ueber optische Rythmik. Str. 115—163. — *V. Benussi*: Anmerkung. Str. 164. — *A. A. Grünbaum*: Negative Abstraktion und Nebenaufgabe. Str. 165—181. — *A. A. Grünbaum*: Untersuchungen über die Funktionen des Denkens und des Gedächtnisses, III. und IV. Str. 182—268. — *M. Pasch*: Mathematik und Logik. Vier Abhandlungen: Ueber innere Folgerichtigkeit. Str. 269—287. — Ueber den Bildungswert der Mathematik. Str. 288—302. — Forschen und Darstellen. Str. 303—309. — Der Aufbau der Geometrie. Str. 310—315.

Archiv für die gesamte Psychologie. XXXIX (1919/20).

Walter Resch: Zur Psychologie des Willens bei Wundt. Str. 1—68. — *J. Wittmann*: Die Invertierbarkeit wirklicher Objekte. Str. 69—88. — *Paul Müller*: Verlauf einer vorbereiteten Willensbewegung. Str. 89—135. — *Hugo Lehmann*: Kulturpsychologie und Gesichtstheorie (im Umriss). Str. 136—148. — *B. Paulssen*: Einfache Reaktionen bei Variation und rhythmischer Gliederung der Vorperiode. Str. 149—213. — *Josef I. Vertes*: Das Gedächtnis der Blinden. Str. 214—231. — *J. K. von Hoesslin*: Die Melodie als gestaltender Ausdruck seelischen Lebens. Str. 232—268. — *Erich Stern*: Zur Frage der „logischen“ Wertung. Str. 269—288. — *Wilhelm*

a

Wirth: Beiträge zur psychophysischen Anthropologie. I. Anomalien der Gesichtsfarbe als Begleiterscheinungen der Farbenblindheit. Str. 289—299.

VIII.

Rivista di filosofia neo-scolastica. VI (1914).

Società italiana per gli studi filosofici e psicologici. Str. 1—4; 99—105. — *A. Masnovo*: Il problema criteriologico. Le prime mosse. Str. 5—12. — *G. N. Borghino*: Induzione e deduzione nella matematica. Str. 13—27; 362—396. — *C. Caristia*: A proposito di dottrine teocratiche. Rtr. 28—66. — *G. Wunderle*: Compiti e metodi della moderna psicologia della religione. Str. 106—122; 240—255. — *E. Chiocchetti*: La filosofia di Benedetto Croce. VI. Str. 123—142; VII. str. 219—239; VIII. str. 397—416. — *B. Varisco*: Sul metodo nella discussione filosofica. Str. 143—152. — *L. Botti*: Il pensiero puro. Str. 153—170. — *A. Cuschieri*: Il problema criteriologico o il problema ontologico? Str. 189—195. — *M. Brusadelli*: In margine della storia della filosofia. Str. 196—218; 417—431. — *L. Botti*: L'analisi dei processi di confronto in una recente pubblicazione del dott. Agostino Gemelli. Str. 256—280. — *A. Cappellazzi*. — *S. Belmont*: Il prof. B. Varisco e la filosofia dell'immanenza. Str. 281—294. — *P. Minges*: La nozione di Dio secondo Duns Scoto. Str. 295—300. — *R. Fusari*: Filosofia e Buddismo. Str. 301—303. — *D. Lanna*: Dio e l'odierno pensiero anticristiano. — *G. Tredici*: Una discussione intorno al problema criteriologico secondo la scuola di Lovanio. Str. 342—361. — *Mario Brusadelli*: Ruggero Bacone nella storia. Str. 472—528. — *Davide Fleming*: Ruggero Bacone e la scolastica. Str. 529—571. — *Mario Brusadelli*: Lo speculum astronomiae di Ruggero Bacone. Str. 572—578. — *Pasquale Robinson*: Alcune opere recenti su Ruggero Bacone. Str. 579—584.

Rivista di filosofia neo-scolastica. VII (1915).

A. Gemelli: Leggende e pregiudizi in tema di scolastica. Str. 3—27. — *G. Mattiussi*: Il problema della conoscenza. Str. 28—46. — *E. Chiocchetti*: Note di gnoseologia. I. Il pensiero. Str. 47—54; II. L'atto astrattivo. Str. 159—166. — *C. Pulcini*: L'aristotelismo e la filosofia della natura nel '600. Str. 55—66. — *B. Varisco*: Problemi e soluzioni. Str. 67—77. — *M. Brusadelli*: Leggendo il De docta ignorantia del Card. Cusano e meditando. Str. 77—84. — *D. Lanna*: Per lo studio del problema religioso. Str. 85—90. — *M. Brusadelli*: Li mal di testa curato colla decapitazione. Str. 91—93. — *R. Bizzari*: D'una nuova concezione d'estetica. Str. 113—125. — *A. Gemelli*: Henri Bergson e la neo-scolastica italiana. Str. 126—141. — *M. Bilia*: Le ceneri di Lovanio e la filosofia di Tamerlano. Str. 142—158. — *A. Fraticelli*: La filosofia della guerra in G. de Maistre. Str. 167—187. — *L. Botti*: In tema di infinito: su alcuni

b

rapporti tra matematica, filosofia e psicologia. Str. 186—207. — *A. Cuschieri*: A proposito di soluzioni e problemi. Str. 208—213. — *E. Chiocchetti*: Intorno alla dottrina rosminiana della conoscenza. Str. 214—222. — *M. Sturzo*: Intorno alla psicologia dell'arte. Str. 241—251. — *A. Fraticelli*: Biagio Pascal nella storia del pensiero moderno. Str. 252—279. — *L. Necchi*: Soggetto ed oggetto nell'analisi psicologica. Str. 280—294; 369—494. — *G. Pepe*: La coscienza come forma di apprensione. Str. 295—306. — *A. F. e O. F.*: Conoscere amando, rimedio radicale del soggettivismo? Str. 307—310. — *S. Belmont*: Per confutare Kant. Str. 311—321. — *F. Olgiati*: L'organicità del reale. Str. 337—346; 590—597. — *P. Monges*: Le teorie della conoscenza in Alessandro di Hales. Str. 347—368. — *I. Vitali*: A proposito della distinzione reale tra la sostanza e i suoi modi. Str. 395—403. — *A. Cappellazzi*: Dottrina irrevocabile. Str. 403—412. — *C. M.*: Il volume di E. Chiocchetti su „La filosofia di Benedetto Croce“. Str. 412—418. — *M. Sturzo*: L'estetica di Benedetto Croce. Str. 433—459. — *M. Brusadelli*: Un pioniere del nazionalismo. Str. 460—477. — *A. Gemelli*: L'esperimento in estetica. I. Metodi e risultati. Str. 478—494; 598—614. — *F. Olgiati*: Per l'interpretazione di Nietzsche. Str. 495—500. — *M. Sturzo*: La ricerca sperimentale della vita. Str. 500—509. — *G. Ghiringelli*: La filosofia dello Schelling. Str. 509—517. — *G. A. Elrington*: L'interpretazione della vita. Str. 529—545. — *M. Sturzo*: La psicologia della conversione. Str. 546—572. — *A. Gemelli*: Patriotismo e coscienza nazionale. Str. 573—589. — *M. Sturzo*: La guerra e la pace. Str. 615—619. — *C. Olivieri*: A proposito d'una filosofia del „come se“. Str. 619—631. — *L. Borriello*: Conoscenza e realtà. Str. 631—638.

Rivista di filosofia neo-scolastica. XII (1920). I. 2*).

Umberto A. Padovani: Il problema fondamentale nella filosofia di Spinoza. Str. 3—20; 138—149. — *Romualdo Bizzari*: Forma e materia in relazione con la materia ed energia della fisica moderna. Str. 24—41. — *Amato Masnovo*: Vincenzo Buzzetti e Félicité Robert De La Mennais. Str. 42—55. — *Mons. Andrea Cappellazzi, P. Luigi di Rosa*: Seguito della discussione intorno ad astrazione e concretezza. Str. 56—72. — *Mariano Cordovani*: Concetti filosofici e pedagogia dantesca. Str. 89—107. — *Luigi Stefanini*: Arte e vita nel pensiero di G. V. Gravina. Str. 108—116. — *Amato Masnovo*: Serafini Sordi, Antonio Rosmini e... qualche moderno. (A proposito della discussione intorno ad astrazione e concretezza). Str. 117—127. — *Francesco Olgiati*: L'evoluzione economica della società e il Cristianesimo. Str. 128—137.

*) Roczniki VIII.—XI. doszły tylko częściowo ręk Redakcyi.

a

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE.

a) Prace polskie.

Wąsik Wiktor. Sebastian Petrycy z Pilzna. (Ze studyów nad historią filozofii w Polsce i dziejami arystotelizmu). — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXV. 5. str. 10.—12.

Sinko Tadeusz. Historia religii i filozofia w romansie Jana Potockiego. Kraków, nakł. Polskiej Akademii Umiejętności, 1920, str. 90. (Polska Akademia Umiejętności. Wydział filozoficzny. Rozprawy T. LIX. Nr. 3.).

Parandowski Jan. Wilhelm Wundt (1832—1920). — Gazeta Lwowska. Rok 110. Nr. 217. 218.

Kierski F. Wilhelm Wundt. — Tydzień Polski, Warszawa, I (1920). 23.

Heinrich W. Prace wykonane w pracowni psychologicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXV. 6. str. 8

Szcówna Aniela. Psychologia czytania. — Czasopismo pedagogiczne, Lwów, VII (1919/20). str. 193—211.

Wieleżyńska Adolfina. Znużenie umysłowe w szkole ludowej. — Czasopismo pedagogiczne, Lwów, VII (1919/20). str. 256—279.

Marcus Stanisław. Psychologiczne i filozoficzne źródła ekspresjonizmu. — Zdrój, XIII. 1. str. 18—22.

Kempicki Zygmunt Dr. Idea a osobowość w historii literatury. Lwów, Książnica Polska T. N. S. W., 1920, str. 16. (Odbitka z „Pamiętnika literackiego“ z. XVII.—XVIII.).

Peretiatkiewicz Antoni Dr. Wojna a idea prawa. Wydanie drugie. Poznań, skł. gł. Gebethner i Wolff, 1920, str. 32.

b) Przekłady na język polski.

Soffici. Na marginesie Pascala. Przetłóżył z włoskiego Wincenty Rzymowski. — Tydzień Polski, Warszawa, I. 24.

Subba Row. Co to jest okultyzm? Z czasopisma „Theosophie“ spolszczyła W. H. — Zdrój, Poznań, XII. 4. str. 103—104.

c) Prace w jęz. obcych.

Schekira Rudolf. De imperatoris Marci Aurelii Antonini librorum τὰ εἰς ἐκείνων sermone quaestiones philosophicae et grammaticae. Gryphiae, 1919, str. V. 273. M. 13.

Rittelmeyer Frdr. Dr. Johannes Müller und Rudolf Steiner. Nürnberg, Fehrle und Sippel, 1918, str. 21. M. 0-75.

Stammler Rudolf. Mandevilles Bienenfabel. Die letzten Gründe einer wissenschaftlich gelei-

b

teten Politik. Berlin, Reichl, 1918, str. 44. M. 1-50.

Baege M. H. Dr. Die Naturphilosophie von Ernst Mach. Berlin, Psychologisch-soziologischer Verlag, 1916, str. 31. M. 0-25.

Dingler H. Ernst Mach. — Monatshefte für den naturwissenschaftlichen Unterricht aller Schulgattungen, IX. 7.

Henning Hans. Ernst Mach als Philosoph, Physiker und Psycholog. Leipzig, Barth, 1915, str. XVIII. 185. M. 5; opr. M. 6.

Jerusalem W. Ernst Mach und der internationale Gedanke. — Internationale Rundschau, 2. 5.

Jerusalem W. Ernst Mach. — Oesterreichische Rundschau, XLVI. 4.

Lampa A. Ernst Mach. — Deutsche Arbeit, 15. 11.

Adler Frdr. Ernst Machs Ueberwindung des mechanischen Materialismus. Wien, Wiener Volksbuchhandlung, 1918, str. 187. M. 6.

Schedler M. Dr. Die Philosophie des Macrobius u. ihr Einfluss auf d. Wissenschaft d. christl. Mittelalters. Dargest. u. philosophisch-schichtlich untersucht. Münster, Aschendorff, 1916, str. XII. 162. M. 5-50.

Robinson A. The philosophy of Maine de Biran, the way out of sensualism. Proc. Arist. Soc. XV, str. 252—270.

Carle Giuseppe. Pasquale Stanislao Mancini e la teoria psicologica del sentimento nazionale. Novara, Istituto geografico De Agostini, 1916, 1917.

Kraus Oskar. Anton Marty. Sein Leben und seine Werke. Eine Skizze. Halle, Niemeyer, 1916, str. VIII. 68. M. 1-50.

Petry Franz Dr. Der soziale Gehalt der Marx'schen Werttheorie. Jena, Fischer, 1916, str. VIII. 70. M. 2.

Levi Alessandro. La filosofia politica di Giuseppe Mazzini. In appendice Lettere mazziniane inedite. Bologna, Zanichelli, 1917, str. III. 365. L. 6.

Weber J. E. Meumanns Wegweisung in der pädagogischen Psychologie. — Deutsches Philologen-Blatt, 24. 17.

Stern W. Hugo Münsterberg. — Zeitschrift für pädagogische Psychologie und experimentelle Pädagogik, XVIII. 1/2.

Sacheli C. A. G. Stuart Mill pedagogista: frammento. Milano-Roma-Napoli, soc. ed. Dante Alighieri, di Albrighi, Segati e C., 1917, str. 7.

Gschwind Hermann Dr. Die philosophischen Grundlagen von Natorps Sozialpädagogik. Leipzig, Dürr, 1920, str. XI. 152. M. 12.

Naville Hélène. Ernest Naville. Sa vie et sa pensée. T. II. 1859—1909. Genève, Georg & Co., 1917, str. 371.

Pannwitz Rudolf. Einführung in Nietzsche. Feldafing, Carl, 1920, str. 45. M. 2-50.

Valhinger Hans Prof. Dr. Nietzsche als Philosoph. IV. v. Verf. neu durchges. Aufl. Feld

a

ausgabe. Berlin, Reuther & Reichard, 1916, str. 80. M. 1.

Grützmacher Rich. Prof. Nietzsche. 3. verb. u. verkürzte Aufl. Leipzig, Deichert, 1917, str. VI. 144. M. 2·80.

Richter Raoul. Friedrich Nietzsche. Sein Leben und sein Werk. 3. m. d. 2. gleichlaut. Aufl. Leipzig, Meiner, 1917, str. VIII. 356. M. 6.

Reiner Julius Dr. Friedrich Nietzsche, der Immoralist und Antichrist. 6.—10. Taus. Stuttgart, Franckh, 1916, str. 80. M. 1.

Kämpfer Hartfried. Zum Nietzsche-Verständnis. Ein Buch für Laien. 1. u. 2. Aufl. Celle, Kapaun-Karlowa, 1919, str. 30. M. 1·25.

Frick Heinrich. Nietzsche-Zarathustra. Darmstadt, 1920, str. 15. M. 1·65.

Horneffer Ernst. Nietzsche-Vorträge. 15.—17. Tausend. Leipzig, Kröner, 1920, str. VIII. 187. M. 5·20.

Förster-Nietzsche E. The life of Nietzsche. New York, Sturgis & Walton, 1915, str. XV. 415.

Meyer Martin Dr. Nietzsches Zukunftsmenschheit, das Wertproblem und die Rangordnungsidee. Berlin, Simion Nf., 1916, str. 78. M. 2·50.

Köhler F. Prof. Dr. Nietzsche als Erzieher. Dresden, Beyl und Kaemmerer, 1917, str. 27. M. 0·90.

Rolsch Otto. Nietzsches Persönlichkeitsideal in den jüngsten Erziehungsbestrebungen. Altenburg, Fischer, (1919), str. VI. 111. M. 3·60.

Filser Benno Dr. Die Aesthetik Nietzsches in der Geburt der Tragödie. Passau, Waldbauer, 1917, str. III. 110. M. 3.

Huan Gabriel. Les doctrines de guerre en Allemagne. La philosophie de Frédéric Nietzsche. 1917. Fr. 7·50.

Lohmann E. Dr. Nietzsche über Krieg und Frieden in seiner Wirkung auf das In- und Ausland. München, Kaiser, 1918, str. 32. M. 0·60.

Füllkrug Gerhard. Nietzsche und der Weltkrieg. Schwerin, Bahn, 1916, str. 16. M. 0·10.

Münz B. Nietzsche und der Krieg. — Nord und Süd, październik, 1916.

Righetti Vittorio. La Germania giudicata dal suo filosofo Federico Nietzsche. Campobasso, Colitti e figlio, 1917, str. 43. L. 1.

Hasse Heinrich. Das Problem des Sokrates bei Friedrich Nietzsche. Leipzig, Meiner, 1918, str. 26. M. 1·30.

Howald Ernst Prof. Friedrich Nietzsche und die klassische Philologie. Gotha, Perthes, 1920, str. 44. M. 3.

Bakewell Ch. M. Nietzsche: A Modern Stoic. — The Yale Review. V. 1.

Brepohl Frdr. Wilh. Nietzsche oder Christus? Nassau, 1917, str. 48. M. 0·50.

Mercier J. E. Nietzsche and Darwinism. — Nineteenth Century, LXXVII. str. 421—431.

Blinder Elsa. Malwida von Meysenburg und Friedrich Nietzsche. Die Entwicklung ihrer Freundschaft mit besonderer Berücksichtigung

b

ihres Verhältnisses zur Stellung der Frau. Berlin, Mayer & Müller, 1917, str. 96. M. 2·40.

Thedinga Franz. Plotin oder Numenius? — Hermes LII. LIII.

Peters Edward. Un Herbert Spencer olandese. (Félix Orté). Traduzione ital. di Maria Martini. Bologna, 1917, str. 15.

Matthiessen W. Theophrast von Hohenheim, genannt Paracelsus. Zehn theologische Abhandlungen. I. — Archiv für Reformationsgeschichte, XIV. 1.

Reinhardt Karl. Parmenides und die Geschichte der griechischen Philosophie. Bonn, F. Cohen, 1916, str. III. 264. M. 8.

Kranz Walther Dr. Ueber Aufbau und Bedeutung des parmenideischen Gedichtes. Berlin, Kgl. Akad. d. Wiss., 1916. M. 1.

Boutroux Émile. Pascal. 6. édition. Paris, Hachette et Co., 1914, str. 208.

Navarre P. Just Dr. La mentalité toulonnaise à la lumière des idées de Pascal. Lyon, Rey, 1915, str. 27.

Laros M. Dr. Das Glaubensproblem bei Pascal. Düsseldorf, Schwan, 1918, str. 192. M. 6·50.

Juncker Alfred Prof. Die Ethik des Apostels Paulus. 2. Hälfte. Die konkrete Ethik. Halle, Niemeyer, 1919, str. XI. 308. M. 22.

Rittelmeyer Fr. Die Liebe bei Plato und Paulus. — Archiv für Religionspsychologie, I (1914).

Müller H. F. Plotinus und der Apostel Paulus. — Hermes, LIV (1919), 1. str. 109—110.

Deissner Kurt. Paulus und Seneca. Gütersloh, Bertelsmann, 1917, str. 44. M. 1.

Bentwich N. From Philo to Plotinus. — Jewish Quarterly Review, Philadelphia, IV. 1—22.

Poggi Enrico. Platone. Studio. Assisi, Metastasio, 1915.

Cuoco V. Platone in Italia. Vol. I. Bari, Laterza. L. 5·50.

Stenzel Julius. Literarische Form und philosophischer Gehalt der platonischen Dialoge. — Jahresbericht der schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur, 1916.

Souilhé J. La notion platonicienne d'intermédiaire dans la philosophie des dialogues. Paris, Alcan, 1919, str. 276.

Scudder V. D. Plato als Novellist. — Yale Review, lipiec 1915.

Bamler Friedrich. Das Irrationale bei Plato. Gotha, Perthes, str. 115.

Wichmann Ottomar Dr. Platos Lehre vom Instinkt und Genie. Berlin, Reuther & Reichard, 1917, str. 112. M. 5.

Souilhé J. Étude sur le terme „dunamis“ dans les dialogues de Platon. Paris, Alcan, 1919, str. 192.

Sachs Eva. Die fünf platonischen Körper. Zur Geschichte der Mathematik und der Elementarlehre Platons und der Pythagoreer. Berlin, Weidmann, 1917, str. IX. 242. M. 8.

Campagnac E. T. Notes on the significance of rhythm in Plato's scheme of education. —

a

Journ. of exper. Pedagogy, 1914. 2. str. 421—431.

Ahlberg A. Platons ställning til diktkonsten. — Edda, IX. 1.

Robin L. Etudes sur la signification et la place de la Physique dans la philosophie de Platon. Paris, Alcan, 1919, str. 96.

Arnim Hans Dr. Ein altgriechisches Königsideal. Frankfurt, Werner & Winter, 1916, str. 16.

Vordam H. D. De ordine quo Platonis dialogi inter se succedunt. — Mnemosyne, N. S. 44. 3.

Azzolini Ernesto. Ricerche sull' Ipparco attribuito a Platone. Modena, Ferraguti, 1916, str. 65.

Leky Max Dr. Plato als Sprachphilosoph. (Würdigung des platonischen Kratylus). Paderborn, Schöningh, 1919, str. VII. 87. M. 8·50.

Lillge F. Ein rhetorisches Schema in Platons Kriton. — Sokrates, IV. 7. 8.

Kornitzer Alois. Zur Definition der ἀνδρεία im Laches. — Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, LXVI (1915).

Stich Hans. Laches als Lektüre der Oberklasse in der Kriegszeit. — Blätter für bayrisches Gymnasialschulwesen, LII (1915), str. 115—118.

v. Arnim H. Platos Lysis. — Rheinisches Museum für Philologie, N. F. 71. 3.

Metzger E. Die mathematische Stelle in Platons Menon. — Sokrates, VII. 1. 2. 3/4.

Schneidewin M. Ein Versuch über die Rätsel des Platonischen Parmenides. — Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur und für Pädagogik, XIX. 6.

Heiberg L. Nyplatoniske Commentarer til Platons Phaidon. — Nordisk Tidsskrift for Filologi, IV. 5. 1.

Mras Kr. Platos Phaedrus und die Rhetorik. I. — Wiener Studien, XXXVI.

Vordam H. D. Quo tempore Phaedrus Platoniscus scriptus sit. — Mnemosyne, N. S. 46. 4.

Groag Emil. Zur Lehre vom Wesen der Seele im Phaidros und im 10. Buch der Republik. — Wiener Studien, XXXVII (1915). str. 189—222.

Reich Hermann. Von der Zukunft des deutschen nationalen Erziehungsstaates und Platons Politeia. — Deutsche Literaturzeitung, XXXVII (1916). 21. 22.

Čada Fr. Nastepca Platóna w Akademii. (Po czesku). — Listy filologické. 44. 1.—4.

Blüher Hans. Die Nachfolge Platons. Eine akademische Sache. Prien, Anthropos-Verlag, (1920), str. 82. M. 5.

Temple William. Plato and Christianity. Macmillan, 1916, str. 102.

Bäumker Clemens. Der Platonismus im Mittelalter. München, Franz, 1916, str. 49. M. 2.

Horneffer Ernst. Der Platonismus und die Gegenwart. Kassel, Orma, 1920, str. VII. 144. M. 10.

Boll F. Goethe und Platon über die Tragödie. — Berliner philologische Wochenschrift, 36. 44.

b

Plato zob. Paulus.

Wundt Max Prof. Plotin. Studien zur Geschichte des Neuplatonismus. 1. Heft. Leipzig, Kröner, 1919, str. VII. 72. M. 3·60.

Müller H. F. Plotinus-Studien. — Hermes, LI (1916).

Müller H. F. Zur Metaphysik des Plotinus. — Hermes, LI (1916).

Walzel Oskar. Plotinus' Begriff der ästhetischen Form. — Neue Jahrbücher für klassische Philologie, XIX (1916). str. 186—225.

Müller Hermann Friedrich. Zur Ethik des Plotinus. — Sokrates, IV (1916).

Müller Hermann Friedrich. Plotinus über die Unsterblichkeit. — Sokrates, VII. 7. 8.

Müller F. H. Plotinische Studien. IV. V.: Etymologische Spielereien bei Plotinos. — Hermes, LII. 1.

Müller H. F. Wortspiele bei Plotinos. — Hermes, LII. 4.

Schröder Ernst. Plotinus' Abhandlung: πόντος τὰ κακά. Borna, Noske, 1916, str. III. 214. M. 5.

Wundt M. Plotin und die Romantik. — Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur, XVIII. 35. 10. Plotinus zob. Numenius, Paulus, Philo.

Hartmann J. J. De Plutarcho scriptore et philosopho. Leiden, Brill, 1916, str. 690. M. 15.

Hein Günther. Quaestiones Plutarcaeae. Quo ordine Plut. nonnulla scripta moralia composuerit. Berlin, Ebering, 1916, str. 43.

Harnack Adolf v. Porphyrius „Gegen die Christen“. 15 Bücher, Zeugnisse, Fragmente und Referate. Berlin, Kgl. Akad. d. Wiss., 1916, str. 115. M. 5·59.

Rudberg Gunnar. Forschungen zu Poseidonios. Uppsala, Akademiska Bokhandeln. Leipzig, Harrassowitz, 1918, str. V. 336. M. 20.

Mutschmann H. Poseidonios' Aesthetik. — Sokrates, VI. 5/6.

Lammert Fr. Ptolemaios περί κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ und die Stoa. — Wiener Studien, XXXIX. 2.

Elbern Benedikt. Die pythagoreischen Erziehungs- und Lebensvorschriften im Verhältnis zu ägyptischen Sitten und Ideen. Fulda, Aktiendruckerei, 1916, str. 62.

Caporali E. L'uomo secondo Pitagora. Todi, Atanor, 1915, str. 200. L. 2·50.

Ebner Joseph Dr. Die Erkenntnislehre Richards v. St. Viktor. Münster, Aschendorff, 1917, str. VIII. 126. M. 4·25.

Un capitolo della vita di Antonio Rosmini. Roma, 1917, str. 72.

Carminati Laura. Lo svolgimento del pensiero secondo Antonio Rosmini. Genova, 1916, str. 82.

Ducros Louis. Jean Jacques Rousseau. De Genève à l'Hermitage (1712—1757). De Montmorency au Val-de-Travers (1757—1765). 1917. Razem Fr. 20.

Cordier Leop. Dr. Jean Jacques Rousseau

a

und der Calvinismus. Eine Untersuchung über das Verhältnis Rousseaus zur Religion u. religiösen Kultur seiner Vaterstadt. Langensalza, Beyer & Söhne, 1915, str. VII. 227. M. 3.

Schinz Albert. J. J. Rousseau et le libraire-imprimeur M. M. Rey. I. partie: Relations personnelles. 1916, str. 134. Fr. 3·50.

Neri Ferdinando. Il pensiero del Rousseau nelle prime chiose dell Zibaldone. Torino, Loescher, 1917, str. 18.

Calogero Georges. La religion de Jean Jacques Rousseau. Pise, 1916, str. 65. L. 1·50.

Patane Anna. Leopardi, Foscolo e Rousseau. Pavia, Athenaeum, 1917, str. 19.

Ehrismann Gustav. Studien über Rudolf von Ems. Beiträge zur Geschichte der Rhetorik und Ethik im Mittelalter. Heidelberg, Winter, 1919, str. 116. M. 5·20.

Stout G. F. Mr. Russell's theory of judgment. Proceedings of the Aristotelian Society, XV. str. 332—352.

Martin Alfred von. Coluccio Salutati und das humanistische Lebensideal. Ein Kapitel aus der Genesis der Renaissance. Leipzig, Teubner, 1916, str. 299.

Schnitzler M. H. Christian Gottfried Salzmann als Moralpädagoge. Paderborn, Schöningh, 1916, str. 107. M. 2·20.

Horten Max. Sanusi und die griechische Philosophie. — Islam, VI (1915). str. 178—188.

Kerler Dietr. Heinr. Max Scheler und die impersonalistische Lebensanschauung. Ulm, Kerler, 1917. M. 1·50.

Braun O. Schellings Ideen zur Kulturpädagogik. — Zeitschrift für Geschichte der Erziehung und des Unterrichts, VII. 3.

Schelling zob. Darwin.

Schultze Martin Dr. Schiller, der Idealist. Ein Bild seiner Weltanschauung. Berlin-Lichterfelde, Runge, 1918, str. 28. M. 1.

Dosenheimer E. Kunst und Sittlichkeit bei Schiller. — Die Tat, VIII. 11.

Horwitz Hugo Dr. Das Ich-Problem der Romantik. Die histor. Stellung Friedrich Schlegels innerhalb der modernen Geistesgeschichte. München, Duncker u. Humblot, 1916, str. V. 111. M. 3.

Mulert Hermann Prof. Schleiermacher. Tübingen, Mohr, 1918, str. 64. M. 1·40.

Sattler W. Beiträge zur Schleiermacherforschung. I: Aus Schleiermachers Berliner Freundeskreis. — Theologische Studien und Kritiken, 1916, 3.

Dunkmann Karl Prof. Die theologische Prinzipienlehre Schleiermachers nach der Kurzen Darstellung und ihre Begründung durch die Ethik. Gütersloh, Bertelsmann, 1916, str. 154. M. 3·60.

Heinsius Maria. Der Streit über theozentrische und anthropozentrische Theologie im Hinblick auf die theologische Grundposition Schleiermachers. Tübingen, Mohr, 1918, str. IV. 111. M. 6·60.

b

Bünau Margarete Henriette v. Adele Schopenhauer. — Deutsche Revue, paždziernik, 1918.

Richert Hans. Schopenhauer. Seine Persönlichkeit, seine Lehre, seine Bedeutung. Mit e. Bildnis S's. 3. verb. Aufl. Leipzig, Teubner, 1916, str. VI. 122. M. 1.

Janke Hans Dr. Schopenhauer im Lichte des Relativismus. Leipzig, Spohr, (1919), str. 38. M. 1·50.

Pfordten Thdr. v. der. Staat u. Recht bei Schopenhauer. München, Schweitzer, 1916, str. 16. M. 0·60.

Heidegger Martin Dr. Die Kategorien- und Bedeutungslehre des Duns Scotus. Tübingen, Mohr, 1916, str. VII. 245. M. 6.

Lehmann P. Zur Kenntnis und Geschichte einiger Johannes Scotus zugeschriebenen Werke. — Hermes, LII. 1.

Belmond S. Simples remarques sur l'idéologie comparée de Saint Thomas et de Duns Scot. — Revue de philosophie, XIV (1914). 3.

Dessau H. Ueber die Abfassungszeit einiger Schriften Senecas. — Rheinisches Museum, LIII (1918). 2. str. 188—196.

Beringer Johann Gottfried. Moderne und antike Willensbildung. Ein Beitrag zum Vergleich heutiger Willenspädagogik mit der Seneca's. Program gymnazyum w Freising, 1916, str. 44. Seneca zob. Paulus.

Weiser Christian Frdr. Shaftesbury und das deutsche Geistesleben. Leipzig, Teubner, 1916, str. XVI. 564. M. 10.

Münz Bernhard. Shakespeare als Philosoph. Halle, Niemeyer, 1918, str. III. 105. M. 4·80.

Reik T. G. H. Shuberts „Die Symbolik des Traumes“, 1814. — Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse, III, str. 295—298.

Frischeisen-Köhler Max. Georg Simmel. Mit 1 Bildnis. Berlin, Reuther & Reichard, 1919, str. 53. M. 2·50.

Moszkowski Alxdr. Sokrates, der Idiot. Eine respektlose Studie. Berlin, Dr. Eysler & Co., 1917, str. 115. M. 1·50.

Packer Charles Pomeroy. The historical Sokrates. — Harvard Studies, XXVII (1916).

Cross R. N. Socrates and his mission. Chicago, The Open Court Pub. Co., 1915, str. 200. 1 S. 25 d.

Das Bildnis des Sokrates. Nach G. Loeschcke. — Sokrates, IV. 12.

Karpas M. J. Socrates in the light of modern psychopathology. — Journal of abnormal Psychology, X. str. 185—200.

Busse A. Aus den Lehrjahren des Sokrates. — Sokrates, VII. 3/4.

Crönert Wilhelm. Sokrates als Soldat. — Kölnische Zeitung, 12. września 1915.

Bisoukides Perikles K. Dr. Der Prozess des Sokrates. In griechischer Sprache dargestellt. Mit einem Vorwort v. Prof. Dr. Josef Kohler. Berlin, Heymann, 1918, str. 335. M. 20.

a

Ruppersberg. Der Tod des Sokrates in juristischer Beurteilung. — Das humanistische Gymnasium, 1918, 1. 2.

Sokrates zob. Nietzsche.

Rapoport S. J. The Russian philosopher, Vladimir Soloviev. — Contemporary Review, CVIII. str. 635—642.

WIADOMOŚCI WYDAWNICZE.

Fundamenta Mathematicae. Taki jest tytuł wydawnictwa, poświęconego teorii mnogości i kwestyom pokrewnym [bezpośrednie zastosowania teorii mnogości, analysis situs, logika matematyczna, zagadnienia aksjomatyki], którego tom I. ukazał się w Warszawie w lipcu 1920. Redaktorami są profesorowie Stefan Mazurkiewicz i Wacław Sierpiński. W skład Komitetu redakcyjnego wchodzi prócz wymienionych profesorowie Stanisław Leśniewski i Jan Łukasiewicz. Prace, mające być ogłoszone w Fundamentach, winny być napisane w języku francuskim, włoskim, angielskim lub niemieckim. Abonować można poszczególne tomy o objętości ponad 200 stron in 8, które ukazywać się będą w nieregularnych odstępach czasu: jeden lub dwa tomy rocznie. Adres Redakcyi: Warszawa, Uniwersytet, Seminaryum Matematyczne. Cena I. tomu (str. 224) — 15 franków francuskich.

Rivista trimestrale di studi filosofici e religiosi. Taki jest tytuł kwartalnika, który wydawać zaczął z początkiem roku 1920 w Perugii prof. Aleksandr Bonucci. Prenumerata roczna wynosi L. 15. Adres redakcyi i administracyi: Perugia, via Baldeschi, 2.

Archivio Italiano di psicologia wydawać zaczęli w Turynie profesorowie F. Kiesow i A. Gemelli przy współdziałaniu profesorów V. Benussi'ego, L. Botti'ego, C. Collucci'ego, S. De Sanctis, E. Morselli'ego i M. Ponzola. Zeszyt 1.—2. tomu I. ukazał się w lipcu 1920. W zamieszczonym w tym zeszycie Słowie wstępnem zapowiadają wydawcy podział pracy pomiędzy „Archivio“, w którym będą się ukazywały rozprawy psychologiczne, wychodzące z laboratoriów włoskich, a „Rivista di psicologia“, która będzie odtąd zamieszczała artykuły z dziedziny psychologii stosowanej i popularyzowała wyniki badań psychologicznych wśród pracowników dziedzin pokrewnych. Adres redakcyi i administracyi nowego czasopisma: Turyn (Torino), Via Po, 18.

WYKŁADY, ODCZYTY, REFERATY.

Polskie Towarzystwo filozoficzne (Lwów). — 210. posiedzenie naukowe dnia 23. października 1920. Przewodniczy Twardowski. Obecni: Ajdukiewicz, Bad, Baron, Bednarski, Katzenellenbogen, Reis, Wolski. — Dr. Stanisław Kaczorowski wygłosił odczyt p. t. „O sądach złożonych, Cz. I. Sądy explicite złożone“. Explicite złożony sąd jest takim sądem,

b

który składa się wyraźnie z kilku innych sądów t. zn. 1) który musi istnieć z istnieniem kilku innych sądów, choćby nie istniało żadne rozumowanie i 2) z którego istnieniem musi istnieć kilka innych sądów, choćby nie istniało żadne rozumowanie, przyczem przez rozumowanie należy rozumieć taką umysłową czynność, dzięki której stwierdzamy przy pomocy przedstawienia lub bez jego pomocy stosunek wynikania (w ciaśniejszem znaczeniu, wykluczającym „wynikanie ze siebie“) między jednym lub kilkoma sądami, jako rację, a jednym lub kilkoma innymi sądami, jako następstwem. Explicite złożony sąd w psychologicznem znaczeniu jest takim sądem w psychologicznem znaczeniu, że, wydając go, musimy wydawać kilka innych sądów bez wykonania jakiegokolwiek rozumowania, i że, wydając owych kilka sądów, musimy wydawać go bez wykonania jakiegokolwiek rozumowania. Explicite złożony sąd w logicznem znaczeniu jest takim sądem w logicznem znaczeniu, że wszystkie aksjomaty logiki (zwykłej lub wśzystkie z wyjątkiem zasad tożsamości i symplifikacyi, jako dotyczących się „wynikania ze siebie“, aksjomaty logiki symbolicznej) muszą mieć walor dla kilku innych sądów w logicznem znaczeniu, jeśli mają walor dla niego, choćby nie miały waloru dla żadnego rozumowania, i że muszą mieć walor dla niego, jeśli mają walor dla owych kilku sądów, choćby nie miały waloru dla żadnego rozumowania. Nie znalazłszy jednak explicite złożonych sądów w powyższem logicznem znaczeniu wśród znaczeń żadnego gatunku zdań, a mianowicie ani wśród nagich, ani rozwiniętych, ani współzrzednie, ani podrzędnie złożonych zdań, nabrał prelegent przekonania, że niema explicite złożonych sądów w logicznem znaczeniu. — W dyskusyi zabierali głos pp. Katzenellenbogen, Reis, Twardowski, Wolski i prelegent.

211. posiedzenie naukowe dnia 6. listopada 1920. Przewodniczy Twardowski. Obecni: Ajdukiewicz, Bednarski, Lilienfeld, Reis, Sośnicki, Wolski, Zawirski. — Dr. Stanisław Kaczorowski wygłosił odczyt p. t. „O sądach złożonych. Cz. II. Sądy implicite złożone“. Zależnie od ilości przedstawień i sądów rozumowanie jest albo 1) takim rozumowaniem, że, o ile ono istnieje, z istnieniem jednego sądu musi istnieć jeden inny sąd, albo 2) takim rozumowaniem, że, o ile ono istnieje, z istnieniem jednego sądu musi istnieć kilka innych sądów, albo 3) takim rozumowaniem, że, o ile ono istnieje, z istnieniem kilku sądów musi istnieć jeden inny sąd, albo wreszcie 4) takim rozumowaniem, że, o ile ono istnieje, z istnieniem sądu i przedstawienia, t. zw. pojęcia pośredniczącego, musi istnieć kilka sądów. Rozumowanie, w którym tak racya, jak następstwo jest jednym sądem, jest albo 1) prostą logiczną analizą, jeśli niema takiego rozumowania, że, gdyby ono istniało, z istnieniem następstwa musiałaby istnieć racya, ale istnieje

a

takie rozumowanie, że, o ile ono istnieje, z istnieniem następstwa i jednego lub kilku innych sądów musi istnieć racya, albo 2) przekształceniem sądu, jeśli istnieje takie rozumowanie, że, o ile ono istnieje, z istnieniem następstwa musi istnieć racya. Rozumowanie, w którym racya jest jednym sądem, a następstwo ogółem kilku sądów, czyli złożona analiza logiczna jest albo 1) niezupełna, jeśli niema takiego rozumowania, że, gdyby ono istniało, z istnieniem następstwa musiałaby istnieć racya, ale istnieje takie rozumowanie, że, o ile ono istnieje, z istnieniem następstwa musi istnieć racya, albo 2) zupełna, jeśli istnieje takie rozumowanie, że, o ile ono istnieje, z istnieniem następstwa musi istnieć racya. Rozumowanie, w którym racya składa się z kilku sądów, a następstwo jest jednym sądem, jest albo 1) syllogizmem czyli dedukcją, jeśli niema takiego rozumowania, że, gdyby ono istniało, z istnieniem następstwa musiałaby istnieć racya, lecz istnieje takie rozumowanie, że, o ile ono istnieje, z istnieniem następstwa i przedstawienia t. zw. pojęcia pośredniczącego musi istnieć racya, albo 2) syntezą logiczną, jeśli istnieje takie rozumowanie, że, o ile ono istnieje, z istnieniem następstwa musi istnieć racya. Rozumowanie w końcu czwartego gatunku jest redukcją. Indukcja zaś czyli rozumowanie ze szczegółów o ogóle i jej przeciwstawiona dedukcja czyli rozumowanie z ogółu o szczegółach są szczególnymi gatunkami, pierwsza syntezy logicznej, druga analizy logicznej. Złożona analiza logiczna składa się z kilku prostych analiz logicznych. Przeciwnem pewnemu rozumowaniu jest takie rozumowanie, które usuwa zmianę przez tamto rozumowanie wywołaną. Przeciwni sobie rozumowaniami są logiczna analiza i synteza logiczna (w szczególności: indukcja i, jej przeciwstawiona, dedukcja), redukcja i, jej przeciwstawiona, dedukcja czyli syllogizm, przekształcenie sądu na inny sąd i przekształcenie drugiego sądu na pierwszy sąd. Sąd jest implicite złożonym sądem, jeśli daje się rozłożyć przez rozumowanie na kilka innych sądów, t. zn. jeśli istnieje jego analiza logiczna. Sąd S zaś jest w logicznym znaczeniu sądem implicite złożonym ze sądów: $s_1 \dots s_n$, jeśli prawdziwy jest zarówno sąd „Jeśli S_1 to $s_1 \dots i s_n$ “, jak sąd: „Jeśli $s_1 \dots i s_n$, to S “. Na kilku przykładach wykazał prelegent, że istnieją implicite złożone sądy w logicznym znaczeniu. Tak n. p., o ile zbiór S jest identyczny ze zbiorem: $S_1 \dots S_n$, to sąd „każde (żadne) S jest (nie jest) P “ jest w logicznym znaczeniu sądem implicite złożonym ze sądów: „ S_1 jest (nie jest) P “, „ S_n jest (nie jest) P “, bo prawdziwą jest tak jego analiza logiczna: „Jeśli każde (żadne) S jest (nie jest) P , to S_1 jest (nie jest) P “, „ S_n jest (nie jest) P “, jak synteza logiczna: „Jeśli S_1 jest (nie jest) P , ... jeśli S_n jest (nie jest) P , to każde (żadne) S jest (nie jest) P “. Sąd S znów jest w psychologicznym znaczeniu sądem implicite

b

złożonym ze sądów $s_1 \dots s_n$ dla kogoś, kto wydaje tak sąd: „Jeśli S , to $s_1 \dots i s_n$ “, jak sąd „Jeśli $s_1 \dots i s_n$, to S “. Pojęcie implicite złożonego sądu w psychologicznym znaczeniu nie jest równoważne z pojęciem implicite złożonego sądu w logicznym znaczeniu, ale pozostaje do niego w stosunku krzyżowania się. Tak w logicznym znaczeniu implicite złożony ze sądów: „120 jest podzielne przez 2“ i „120 jest podzielne przez 3“ sąd „120 jest podzielne przez 6“ jest implicite z nich złożonym sądem w psychologicznym znaczeniu dla kogoś, kto wydaje tak sąd „Jeśli jakaś liczba jest podzielna przez 6, to jest podzielna przez 2 i przez 3“, jak sąd „Jeśli jakaś liczba jest podzielna przez 2 i przez 3, to jest podzielna przez 6“, nie jest zaś implicite z nich złożonym sądem w psychologicznym znaczeniu dla kogoś, kto ich nie wydaje. Natomiast sąd „120 jest podzielne przez 5“, chociaż nie jest w logicznym znaczeniu sądem implicite złożonym ze sądów „120 jest podzielne przez 2“ i „120 jest podzielne przez 3“ jest implicite z nich złożonym sądem w psychologicznym znaczeniu dla kogoś, kto żywi tak przekonanie, że każda liczba, podzielna przez 5, jest podzielna przez 2 i przez 3, jak przekonanie, że każda liczba, podzielna przez 2 i przez 3, jest podzielna przez 5. — W dyskusji zabierali głos pp. Ajdukiewicz, Lilienfeld, Reis, Sośnicki, Twardowski, Wolski i prelegent.

212. posiedzenie naukowe dnia 20. listopada 1920. Przewodniczy Twardowski. Obecni: Ajdukiewicz, Bednarski, Drexler, Drexlerowa, Smolka, Wolski, Zawirski. — Dr. Stanisław Kaczorowski wygłosił odczyt p. t. „O sądach złożonych. Cz. III. Sądy złożone a logika symboliczna“. Prelegent przedstawił sformułowanie logistyczne głównych twierdzeń i dowodów, podanych w swych dwóch poprzednich odczytach, uzupełniając je szeregiem uwag o strukturze rozumowania indukcyjnego i rozumowania na podstawie analogii. — W dyskusji zabierali głos pp. Ajdukiewicz, Twardowski, Wolski i prelegent.

Polskie Tow. psychologiczne (Warszawa). 212. posiedzenie naukowe dnia 1. marca 1920 Dr. R. Minkiewicz: Bezprawie t. zw. prawa biogenetycznego. — 213. posiedzenie naukowe dnia 8. marca 1920 Drka z Daszyńskich-Golińska: O historyzofii Hoene-Wrońskiego. — 214. posiedzenie naukowe dnia 15. marca 1920 Dr. R. Ingarden: Zagadnienie intuicji u Bergsona. — 215. posiedzenie naukowe dnia 29. marca 1920 Dr. L. Krzywicki: O pojęciu przyczynowości u ludów pierwotnych. — 216. posiedzenie naukowe dnia 12. kwietnia 1920 Dr. Wł. Tatar-kiewicz: O etyce Pascala. — 217. posiedzenie naukowe dnia 13. kwietnia 1920 Drka J. Jotejkówna: Teorya ogólna kształcenia pamieci. — 218. posiedzenie naukowe dnia 10. maja 1920 W. Maury: Psychologia wrażenia człowieka. — 219. posiedzenie naukowe dnia 17. maja 1920 J. Ujejski: O religii Saint-Si-

a

monistów. — 220. posiedzenie naukowe dnia 1. czerwca 1920 Bogumił Jasiński: Fatalizm a determinizm. — 221. posiedzenie naukowe dnia 14. czerwca 1920 M. Ettinger: Zagadnienie zbrodniczości wrodzonej.

ORGANIZACYE.

Komisya badań psychologicznych w szkole powstała dnia 15. stycznia 1919 w łonie Polskiego Tow. badań nad dziećmi w Warszawie. Komisya ta nawiązała kontakt z instytucjami, które w dążeniu do poznania dziecka rozpoczęły lub pragną rozpocząć odpowiednie badania i rozesłała szereg zaproszeń do kierowników i przełożonych szkół warszawskich.

Warszawski Instytut Filozoficzny.

Sprawozdanie z działalności Instytutu w czasie od 1. czerwca 1919 do 30. czerwca 1920. — Z grona członków ubył Dr. Zygmunt Janiszewski, zmarły we Lwowie 3. stycznia 1920. Ku uczczeniu jego pamięci urządził Instytut wspólnie z Kołem matematyczno-fizykalnem studentów Uniwersytetu Warszawskiego 10. kwietnia 1920 uroczyste posiedzenie w sali wykładowej zmarłego profesora (zob. Ruch fil. V. str. 117 b).

Zarząd Instytutu wyjednał w Ministerstwie W. R. i O. P. zasiłki dla osób pracujących twórczo na polu filozofii, dalej zasiłek w kwocie 25.000 Mp. na zakupno książek zagranicznych, potrzebnych poszczególnym członkom Instytutu do ich prac naukowych, oraz fundusz na nagrody w konkursie filozoficznym (zob. Przegląd filozoficzny, Rok XXII. 1919. zeszyt 3. oraz Ruch filozoficzny, Rok V. Nr. 7/8 str. 148 b).

Plenarne zebrania naukowe odbyły się: 17. stycznia 1920 Dr. M. Borowski: Co to jest przedmiot?; 19. lutego 1920 Prof. Dr. W. Witwicki: Pierwsza godzina psychologii w szkole średniej; 2. maja 1920 Prof. Dr. J. Łukasiewicz zagał dyskusyę na temat: Poglądy Peany na definicyę.

Sekcyja logiczna: 15. stycznia 1920 Dr. L. Chwistek: O teorii typów logicznych B. Russella; 26. stycznia 1920 Dr. M. Borowski: Przedmiot jako korelat świadomości; 26. marca 1920 Prof. Dr. J. Łukasiewicz: Z teorii aksjomatyki.

Sekcyja historyi filozofii: 30. października, 13. i 21. listopada 1919 Dr. I. Halpern: Krytyka dzieła D. Einhorna p. t. Die Begründung der Geschichte der Philosophie als Wissenschaft; 14. grudnia 1919 Dr. I. Halpern: Dzieje propeutyki filozofii w szkole średniej i projekt reformy; 8. stycznia 1920 Dr. I. Halpern: Teogonie i kosmogonie ludów pierwotnych; 6. lutego 1920 A. Ettinger: Historia teorii środowiska społecznego, Cz. I.; 27. lutego 1920 F. Michalski: O przekładach i komentarzach Bhagavadgity; 27. marca 1920 B. Gawęcki:

b

Historya poglądów na prawo przyczynowości w fizyce; 16. kwietnia 1920 A. Ettinger: Historia teorii środowiska społecznego, Cz. II.; 30. kwietnia i 14. maja 1929 Dr. I. Halpern: Filozofia Hindusów; 21. maja 1920 A. Rosenblum: „Vorstellung an sich“ u Bernarda Bolzano.

Sekcyja filozofii nauk społecznych (związana pod koniec roku sprawozdawczego) 9. 16. i 23. czerwca 1920 p. Cz. Znamierowski czytał swoją pracę p. t. O niektórych poglądach Pe-trażyckiego na istotę prawa.

Redakcyę Przeglądu filozoficznego powierzył Instytut Drowi M. Borowskiemu, który zaprosił do ściślejszego Komitetu redakcyjnego pp. Dra I. Halperna i Prof. Dra T. Kotarbińskiego. W okresie sprawozdawczym wydano dzięki poparciu finansowemu Kasy im. Mianowskiego zeszyty 3. i 4. za rok 1918 oraz zeszyty 1—3 za rok 1919.

Zarząd Instytutu opracował projekt nowego statutu.

W skład Zarządu wchodzili w okresie sprawozdawczym: Prof. Dr. J. Łukasiewicz jako przewodniczący, Prof. Dr. W. Witwicki jako zastępca przewodniczącego, Dr. M. Borowski jako sekretarz, nadto Prof. Dr. W. Tatarkiewicz i A. Zieleńczyk.

Sprawozdanie powyższe przyjęte zostało przez Ważne Zebranie członków W. I. F. dnia 12. listopada 1920. Na Zebraniu tem uchwalono nadto nowy statut; zaliczono w poczet członków Dra Romana Ingardena; wybrano nowy Zarząd, w skład którego weszli Prof. Dr. J. Łukasiewicz, Prof. Dr. T. Kotarbiński i A. Zieleńczyk; omawiano wreszcie sprawę zjazdu filozoficznego polskiego z udziałem filozofów obcych, którą referował obecny na Zebraniu jako gość Prof. Dr. W. Lutostawski.

Adres Instytutu: Warszawa, Nowy Świat 72 (Pałac Staszica).

KONKURSY.

Konkurs filozoficzny dla studentów Uniwersytetu. Na fundusz, przeznaczony na nagrodę w tym konkursie (zob. Ruch filozoficzny V. Nr. 7/8 str. 149 a) złożyły Helena i Aniela Twardowskie kwotę 1000 Mp. Tem samym fundusz ów wzrósł do kwoty 1800 Mp.

WIADOMOŚCI OSOBISTE.

Prof. Dr. Kazimierz Twardowski został wybrany delegatem Związku polskich Towarzystw naukowych we Lwowie do Rady naukowej Kasy im. Mianowskiego.

Dr. Władysław Mieczysław Kozłowski został postanowieniem Naczelnika Państwa z 22. września 1920 mianowany profesorem nadzwyczajnym metodologii i teorii nauk na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu poznańskiego (zob. Ruch filozoficzny V. 6. str. 118 a).

NEKROLOGIA.

Ignacy Radliński, ur. dnia 13. grudnia 1843 w Dubnie, zmarł w Warszawie w drugiej połowie sierpnia 1920. Studya z zakresu historii, filologii klasycznej i filozofii odbył w uniwersytecie kijowskim, gdzie w r. 1866 otrzymał medal srebrny za rozprawę p. t. „Główne kierunki filozofii w XVIII. stuleciu i ich wpływ na Rosyę“; następnie studyował jeszcze w uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Od r. 1868 mieszkał w Warszawie, ucząc w gimnazyach języków i historii i poświęcając się badaniom naukowym. — Ogłosił drukiem m. i.: Dzieje jednego Boga, 1905. — Dwa dokumenty ludzkości (Dziesięcioro przykazań Bożych i deklaracja praw człowieka), 1907. — Spinoza. Rzecz historyczno-społeczna, 1910. — Jezus, Paweł i Spinoza, 1912.

KSIĄŻKI NADESLANE REDAKCYI.

Bykowski-Jaxa L. Dr. Zasady pedagogiki doświadczalnej ze szczególnem uwzględnieniem szkoły polskiej. Lwów-Warszawa, 1920.

Ćwikliński L. Kilka uwag o zadaniach i organizacji nauki polskiej. Odb. z Dziennika Poznańskiego, listopad 1919.

Ćwikliński L. Spuścizna Greków i Rzymian. Wykład wstępny wygłoszony w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie 23. kwietnia 1920. Odb. z Dziennika Poznańskiego. Warszawa, Gebethner i Wolff.

Dziennik Urzędowy Min. W. R. i O. P. Rok III. Nr. 13—17.

Fundamenta mathematicae. T. I. Warszawa, 1920.

Jevons St. W. Logika. Przełożył Dr. Cz. Znamierowski. Warszawa, 1921.

Éditeurs: FÉLIX ALCAN - Paris; NICOLA ZANICHELLI - Bologna; WILLIAMS & NORGATE - London; RUIZ HERMANOS - Madrid; THE MARUZEN COMPANY - Tokyo.

“SCIENTIA,”

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

Paraissant tous les mois (par livraisons de 100 à 120 pages chacune).
Directeur: EUGENIO RIGNANO.

EST LA SEULE REVUE à collaboration vraiment internationale.

EST LA SEULE REVUE d'une diffusion absolument mondiale.

EST LA SEULE REVUE de synthèse et d'unification du savoir, traitant des questions fondamentales de toutes les sciences: histoire des sciences, mathématiques, astronomie, géologie, physique, chimie, biologie, psychologie et sociologie.

EST LA SEULE REVUE qui, par une enquête auprès des savants et écrivains les plus éminents des pays alliés et neutres, étudie les questions les plus importantes, — démographiques, ethnographiques, économiques, financières, juridiques, historiques, politiques, — soulevées par la guerre mondiale.

Elle a déjà publié des articles de MM.:

Abbot - André - Anthony - Arrhenius - Ashley - Bayliss - Beichman - Beneš - Bigourdan - Bohlin - Bohn - Bonnesen - Borel - Bottazzi - Bouty - Bragg - Brillouin - Bruni - Cabrera - Caracido - Carver - Castelnuovo - Caullery - Chamberlin - Charlier - Ciamician - Claparède - Constantin - Crommelin - Cvijic - Darwin - Delage - De Martonne - De Vries - Durkheim - Eddington - Edgeworth - Emery - Enriques - Fabry - Findlay - Fisher - Foà - Fowler - Fredericq - Galeotti - Golgi - Gregory - Guignebert - Hartog - Heiberg - Hinks - Inigues - Innes - Janet - Jespersen - Kapteyn - Karpiński - Kaye - Kidd - Knibbs - Langevin - Lebedew - Lloyd Morgan - Lodge - Loisy - Lorentz - Loria - Lowell - Matruchot - Maunder - Meillet - Moret - Moreaux - Muir - Naville - Pareto - Peano - Picard - Plans - Poincaré - Puiseux - Rabaud - Reuterskjöld - Rey Pastor - Righi - Rignano - Russell - Rutherford - Sagnac - Sarton - Sayce - Schiaparelli - Sergi - Shapley - Sherrington - Smoluchowski - Soddy - Stojanovich - Struycken - Svedberg - Tannery - Teixeira - Thalbitzer - Turner - Vallaux - Vialleton - Vinogradoff - Volterra - Von Zeipel - Webb - Weiss - Westermarck - Wicksell - Willey - Zeeman - Zeuthen et plus de cent autres.

„Scientia“ publie ses articles dans la langue de leurs auteurs, et joint au texte principal un supplément renfermant les traductions françaises de tous les articles non français. Elle est ainsi complètement accessible à quiconque connaît la seule langue française. (Demander un numéro spécimen au Secrétaire Général de „Scientia“, Milan).

ABONNEMENT: fr. 47,50 ou 38 sh. BUREAUX DE LA REVUE: 43, Foro Bonaparte, Milan (Italie).

Secrétaire Général: Doct. PAOLO BONETTI.

Od Wydawnictwa.

Powszechnie wiadomo, że wydawanie pism naukowych napotyka w dzisiejszych warunkach ekonomicznych na niezmiernie trudności. Wzrost ceny druku i papieru skazałby te pisma na zagładę, gdyby nie doznawały hojnego poparcia materialnego. Dość wspomnieć, że koszt sporządzenia jednego egzemplarza dwuarkuszowego czyli 32-stronicowego numeru „Ruchu filozoficznego“ wynosiły w roku 1914 34 halercy czyli 24 fenigów, gdy tymczasem w roku 1920 wynosiły 17.74 Mp. Wzrosły tedy siedmdziesiąt cztery razy — a do tych kosztów trzeba dodać honorarya autorskie oraz kosztu rozsyłki i administracyi, które również wzrosły niepomiernie. Jedyne więc dzięki szczodrej pomocy, doznanej ze strony Ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego oraz dzięki zasiłkom, udzielanym przez Kasę im. Mianowskiego i przez Komitet zarządzający funduszem im. ś. p. Władysława Weryhy mogliśmy wydać rocznik V. „Ruchu filozoficznego“; wszak podwyższenie prenumeraty, którego dokonaliśmy, pozostało daleko w tyle poza wzrostem własnych kosztów wydawnictwa.

Przytoczone okoliczności zniewalają nas do dalszego, wydatnego podwyższenia prenumeraty „Ruchu filozoficznego“, zwłaszcza, że liczyć się trzeba z dalszym wzrostem ceny druku i papieru.

Nie wątpimy też, że osoby, którym leży na sercu istnienie i rozwój „Ruchu filozoficznego“ a które rozporządzają odpowiednimi środkami, zechcą wspierać nasze usiłowania, pomnażając „Fundusz wydawniczy Ruchu filozoficznego“, na który jeden z przyjaciół pisma naszego, zastrzegając sobie bezimiennność, złożył kwotę 4000 Mp. Dalsze dary składane na ten cel będziemy wykazywali w osobnej rubryce pisma.

Ze względu na trudności techniczne, wywołane panującymi obecnie w drukarniach sunkami, niepodobna nam było w ostatnim roku przestrzegać miesięcznych odstępów w okazywaniu się „Ruchu filozoficznego“. Pragnąc tedy w przyszłości uniknąć rozbieżności między zapowiedziami a faktycznym stanem rzeczy, nie przyrzekamy na razie wydawać „Ruchu filozoficznego“ każdego miesiąca. Będziemy go wydawali w odstępach w miarę możliwości jaknajbardziej zbliżonych do miesięcznych, w ten sposób, że 10 zeszytów conajmniej jednoarkuszowych tworzyć będzie nie — jak dotąd — rocznik, lecz tom, przycem prenumerata będzie wynosiła **za cały tom 100 Mp., za pierwszą połowę tomu (pięć zeszytów) 50 Mp.**

Na mocy układu, zawartego między Polskiem Towarzystwem filozoficznym a naszym Wydawnictwem, członkowie tegoż Towarzystwa będą opłacali tylko połowę powyższych kwot, pod warunkiem atoli, że będą zgłaszali i nadsyłali prenumeratę pod adresem: Polskie Towarzystwo filozoficzne, Lwów, ul. św. Mikołaja, 4.

Ponieważ wysoka cena drukarska każdego egzemplarza nie pozwala nam odbijać egzemplarzy „na zapas“, lecz zmusza nas do ścisłego przystosowywania liczby odbijanych egzemplarzy do liczby odbiorców pisma, przeto prosimy wszystkich, którzy pragną zaprenumerować tom VI. „Ruchu filozoficznego“, by nadesłali bądź całotomową bądź półtomową prenumeratę najdalej do dnia 10. stycznia 1921.

SPIS RZECZY: Kazimierz Twardowski: Kilka uwag o ministeryalnym projekcie programu nauki filozofii w szkole średniej. — Sprawozdania: Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung. III. Bd. (Dr. R. Ingarden). — Łempicki Z. Dr. Idea a osobowość w historii literatury (J. Kleiner). — Przegląd czasopism: Scientia, t. XXVIII. Nr. C. 8. — CIII. 11. — Mind, 115. — Revue philosophique de la France et de l'Étranger, XLV (1920). 9. 10. — Revue de métaphysique et de morale, XXVII (1920). 3. 4. — Logos, VII. 3. VIII. 1. — Zeitschrift für Psychologie, LXXX. — LXXXIII (1919/20). — Archiv für die gesamte Psychologie, XXVII. XXVIII. — Rivista di filosofia neo-scolastica, VI. VII. XII (1920). 1. 2. — Zapiski bibliograficzne. — Wiadomości wydawnicze. — Wykłady, odczyty, referaty. — Organizacye. — Warszawski Instytut Filozoficzny. — Konkursy. — Wiadomości osobiste. — Nekrologia. — Książki nadesłane Redakcyi. — Ogłoszenia.

Red. odpowiedzialny: Dr. M. Treter,

I. Związkowa Drukarnia we Lwowie, Lindego 4.

Od Wydawnictwa.

Powszechnie wiadomo, że wydawanie pism naukowych napotyka w dzisiejszych warunkach ekonomicznych na niezmierne trudności. Wzrost ceny druku i papieru skazałby te pisma na zagładę, gdyby nie doznawały hojnego poparcia materialnego. Dość wspomnieć, że koszt sporządzenia jednego egzemplarza dwuarkuszowego czyli 32-stronicowego numeru „Ruchu filozoficznego“ wynosiły w roku 1914 34 halerzy czyli 24 fenigów, gdy tymczasem w roku 1920 wynosiły 17.74 Mp. Wzrosły tedy siedmdziesiąt cztery razy — a do tych kosztów trzeba dodać honorarya autorskie oraz koszty rozsyłki i administracji, które również wzrosły niepomierne. Jedyne więc dzięki szczodrej pomocy doznanej ze strony Ministerstwa wyznań religijnych i oświecenia publicznego, udzielanym przez Kasę im. Mianowskiego, „Ruch“ mógł być wydany. Władysławawa podwyższenie prenumeraty „Ruchu“ — system własnych k...

Przytoczone prenumeraty „Ruchu“ — system własnych k...

Nie wątpim... zoficznego“ a któ... wania, pomnażają... jeden z przyjaciół... Dalsze dary skła...

Ze względu... sunkami, niepod... zywanu się „Ru... między zapowied... „Ruchu filozoficz... możliwości jaknaj... conajmniej jedno... przyczem prenu... połowę tomu (

Na mocy... szem Wydawnic... łość powyższy... ratę pod adrese...

Ponieważ... egzemplarzy „na... janych egzemplarzy do liczby odbiorców pisma, przeto prosimy wszystkich, którzy pragną zaprenumerować tom VI. „Ruchu filozoficznego“, by nadesłali bądź całotomową bądź półtomową prenumeratę najdalej do dnia 10. stycznia 1921.

wydatnego podwyższenia się trzeba z dalszym wzro-

stnienie i rozwój „Ruchu filozoficznego“, na który złożył kwotę 4000 Mp. osobnej rubryce pisma.

mi obecnie w drukarniach sto miesięcznych odstępów w okazyłości uniknąć rozbieżności zyrzekamy na razie wydawać dawali w odstępach w miarę n sposób, że 10 zeszytów dotąd — rocznik, lecz tom, tom 100 Mp., za pierwszą

przystwem filozoficznym a nazwa będą opłacali tylko po głaszali i nadsyłali prenumeratę, ul. św. Mikołaja, 4.

za nie pozwala nam odbijać zystosowywania liczby odbi-

SPIS RZECZY: Kazimierz Twardowski: Kilka uwag o ministeryalnym projekcie programu nauki filozofii w szkole średniej. — Sprawozdania: Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung. III. Bd. (Dr. R. Ingarden). — Łempicki Z. Dr. Idea a osobowość w historii literatury (J. Kleiner). — Przegląd czasopism: Scientia, t. XXVIII. Nr. C. 8. — CIII. 11. — Mind, 115. — Revue philosophique de la France et de l'Étranger, XLV (1920). 9. 10. — Revue de métaphysique et de morale, XXVII (1920). 3. 4. — Logos, VII. 3. VIII. 1. — Zeitschrift für Psychologie, LXXX. — LXXXIII (1919/20). — Archiv für die gesamte Psychologie, XXVII. XXVIII. — Rivista di filosofia neo-scolastica, VI. VII. XII (1920). 1. 2. — Zapiski bibliograficzne. — Wiadomości wydawnicze. — Wykłady, odczyty, referaty. — Organizacje. — Warszawski Instytut Filozoficzny. — Konkursy. — Wiadomości osobiste. — Nekrologia. — Książki nadesłane Redakcyi. — Ogłoszenia.

Red. odpowiedzialny: Dr. M. Treter,

I. Związkowa Drukarnia we Lwowie, Lindego 4.

